

8

Magyarországi Könyvtárak
széles körű közlése

E sajtóterületen az üldözött és
engedem

Budapest, 1920. január 1. hó 1. napján

államügyész. Főszerkesztő: *Mindor*

XXXI. évf.

AHÉT

KISS JÓZSEF

1. szám.

IMPRESARIATUM

TARTALOM

- FODOR GYULA: 1920.
- SONKOLY BÉLA: Capriccio. (Vers)
- MOLY TAMÁS; Őszi hangulat. (Novella.)
- Toll és Tör.
- CSÉCSY IMRE: A népszövetség.
- BAKTAY ERVIN: Istenparancs. (Mese.)
- K. REGŐS LÁSZLÓ: Téli dal 920-ban. (Vers.)
- LENDVAY KÁROLY: Világpolitikai események.
- FALU TAMÁS: Március. (Vers.)
- KÖRMENDI FERENC: Rádás.
- Innen-Onnan.
- BÁLINT LAJOS: Aktualitás és művészet.
- KÁZMÉR ERNŐ: Magyar művészek kiállítása.
- Dr. HOLLÄNDER SÄNDOR: Aischylos Oresteiaja a cirkusban. (Berlini levél)
- Művészeti események. Közgazdaság.

Dr. GÁL JENŐ

1920. Január 1.

Ára 3 korona.

FOLYÓIRAT

Jean Christoph Párisban

A világhírű regényciklus három teljes kötete:

1. **A piaci vásár.** Ára 18 korona
2. **Antoinette.** Ára 12 korona
3. **Egy párisi ház.** Ára 18 korona

A három kötet együtt 48 K és 10% felár.

A Kultura kiadása.

Rózsa Géza fordítása.

Megrendelhető **A Hét** könyvosztályában, V., Országház-tér 16.

ZÁHRADIL

MŰHÍMZŐ-és RAJZMŰTEREM.

BUDAPEST,

VI. KIRÁLY-V. 42.
FELEMELET.

TELEFON:
128-31

MINDENMŰ
KÉZIHIMZÉSEK,
RVHAHIMZÉS,
PLISSÉE-GOWRÉE:

ELKÉSZÍTÉSE.

24

A jó, régi

„Teáskanna“ védjegyi

TEA TEA

eredeti csomagolásban ismét
mindenütt kapható

BÉLYEGET

vesz és legolcsóbban elad Andai bélyeg
üzlet, Erzsébet körút 42. Vidékre utaz
vétel. Telefon: József 71-31

Fiatalos, üde arcbőr

varázsol elő 10 nap alatt és eltávolít minden teinthibát
ugymint mitesszer, pattanás, sárgafolt, ránc, orrvörös
ség, likacsos-, hervadt-, pelyhűdt bőrt a Dr. Kavserling
féle szépitőszert. A kúra egyszerű, otthon végezhető
minden feltűnés nélkül. Befejezése után az arcbőr
ragyogó szépségben, gyermeki üdeségben és tisztaság
ban pompázik. **ÁRA 25 K** Gyár: **HYVARION et Co**

SZÉTKÜLDÉSI HELY:

GROSSZ ANTAL, BUDAPEST

VIII., József-körút 23. felemelet 1.

Diszkrét szétküldés utánvétel.

Dr. Füredi

-féle orvosi rendel
ben férfiak és nő
betegségei szaksz
rüen gyógyíthatna

Rákóczi-ut 32. I.

02

Rendelés egész na

Házilag készült

Női-, férfi-, és gyermek-fehérműmek
kézzel himzett ágyhuzatok, asztalműmek, vásznak, schiffonok
SZÉKELY JENŐ-nél Kammermayer Károly-utca 2
Szervita-tér sarok

Megjelen minden csütörtökön.

Előfizetési feltételek
 Egész évre . kor. 140.—
 Félévre . . » 70.—
 Negyedévre . » 35.—

Egyes szám ára 3 korona

A HÉT

POLITIKAI ÉS IRODALMI SZEMLE.

Főszerkesztő: KISS JÓZSEF.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST,
 V., Országház-tér 16. sz.

TELEFON.

Hirdetések
 felvétele ugyanott.

Budapest, január hó 1.

Előfizetési felhívás

A HÉT

harmincegyedik évfolyamára.

Megjelenik minden csütörtökön.

Előfizetési díj:

Egész évre . . . . . 140 korona.
 Félévre . . . . . 70 korona.
 Negyedévre . . . . . 35 korona.

A HÉT az 1920-ik év januárjával pályafutásának harmincegyedik esztendejét kezdte meg. Teljes három évtizedes munkásság után nyugodt lélekkel tekintünk a múltba és jogos bizalommal a jövőbe.

Lapunkban ezután is fiatalos erőt, eleven harciasságot és igaz haladást talál az olvasó. Ma is élén állunk a haladásnak, ma is a fiatalság erejével vagyunk eltelve, bár izlésünk és szigorú mértékünk kizár minden olyan geniáliskodást amely alapján nem más, mint éretlenség.

Cikkeinket a mai magyar hirlapirodalom legkiválóbb, legoriginálisabb erői írják, novelláink, verseink magas irodalmi színvonalúak. Színházi, művészeti, irodalmi rovatunk szókimondása, igazságos volta mellett mint olvasmány is művészi formákat ad, két apróbb rovatunk pedig; a TOLL és TÖR és az INNEN-ONNAN egészen specialitásai A HÉT-nek. Az utóbbiban a hét eseményeit glosszáljuk élvezetes, ötletes, szatirikus módon, az előbbi pedig szókimondásával, bátorságával, tekintet nem ismerő igazságosságával és tartalmasságával mindig kedvelt olvasmánya volt A HÉT olvasóközönségének.

Régi erőnkre és mindig ujnak maradt frissességünkre, arra a 30 éves diadalmas munkára, amelyet eddig végeztünk, hivatkozunk most, amikor kérjük a magyar olvasóközönséget, hogy szeretetének nagy erejével az új esztendőben is támogasson bennünket.

Budapest, 1920. január havában.

A HÉT

szerkesztősége és kiadóhivatala.

Krónika.

1920.

—dec. 31.

Rejtelmes szfinksz, hetedik sovány esztendő: 1920! A legyőzött és a győztes, a gyermek és az aggastyán, asszony és ember, zsellér és király, mind, mindenki megrendülten, dobogó szívvel, barázdás homlokkal, dideregve a Sors szörnyü és kiszámíthatatlan bizonytalanságában, éhesen és iránytűjét vesztve, szinte már reménytelenül, de azért mégis görcsösen ragaszkodva az élethez áll előtted, megadással és némán és már találgatni sem meri, mi rejlik fátylad mögött, milyen titkot hordasz méhedben, hogy rettenetesebb lesz-e, mint a borzalmak hat elmúlt éve, gyilkosabb-e, mint a háboru, a spanyol vész s a forradalmak, kegyetlenebb-e, mint a vörös, a zöld s a fehér terror, hogy betetőzni jössz-e a nyomor, a pusztulás s a halál művét, avagy a megváltást jelented-e a gyehenna tüzéről, amelyen globusunk ég s irt hoz-e az emberiség milliárd sebére?

Soha még esztendőt ilyen várakozással nem vártak, mint téged, 1920!

Napod első sugara ha végigömlik a Földön, nem lát csak romokat. Az enyészet jele, jelképe itt minden és mindenki. Az amerikai dollárkirályok felhőkarcolói, káprázatos kincsei, a francia nők ellenállhatatlan és varázsos parfümjai és a csodálatos ruhák, amelyekből kulturával telített testük kivirul, az orosz világboldogítók őrzöngése, a holt pontra jutott művészetek, a sir szélén orgiázó legyőzött nemzetek, a gyűlöletnek pazar polifóniája, zengő és mindenben tulmagasodó szimfóniája, amelyet siketen és szilaján üvöltönek egymás fülébe a különböző népek, osztályok, fajták, pártok, felekezetek, nemek és nemzetek, ez mind, mind csak arról beszél, hogy egy világ összedőlt s egy korszak lezárult. Az emberek hite meggingott. Nem hisznek. De még a kételkedésük sem igazi: kételkednek a kételkedésben is. Nincs mérték, nincs igazság, nincs iránytű. A tudomány nem tudja megoldani a felmerült kérdések ezreit, s a rossz sebet, amely az emberiség testét emészti, a világ sorsának intézői úgy akarják meggyógyi-

tani, hogy rizsport hintenek a nagyon is szemérmetlenül előretolakodó pörszenésekre.

Az elmúlt századok eredményeit elmosta a háborúk s a forradalmak tüzesöve. A világ jóformán hijával van annak a varázsszernék, amely a modern kultúra alapja: a szénnek. Egyének és tömegek felmondják ama meggyezéseket, amelyeket a társadalmak az érték, a becsület, az erkölcs kérdésében kötöttek és amelyek nélkül társaságos élet el nem képzelhető. Az írástudatlanok száma rohamosan növekszik. Többen halnak meg, mint amennyien születnek. Az új nemzedéket megbélyegezte a Koch-féle bacillus és a spirochéta pallida, a sápadt dugóhuzó. Az iskolák üresen állnak. A diákból tolvaj lesz és árdrágító. A templomokban harcot prédikálnak. Az államok oszlopaikat: a birákat és a katonákat sorjukra bizza nemzetük. Az utcákat koldusok özönlik el és tolvajok. Az árak mértani arányban nőnek, a fizetések számtani arányban emelkednek. A termelés szinte lehetetlen. Az Egyisten s a bálványok oltárait egyformán feldúlták. Már a Pénz sem isten. Rongy lett belőle. Senki megmondani nem tudja, hol áll meg a világ kerékszögét vesztett szekere a lejtőn, vagy mikor borul fel? Senki nem tudja, hova, merre rohanunk? De feltartóztatni többé a Világszekeret nem lehet. A vezérek már nem urai többé a tömegeknek és a tömegek nem urai önmaguknak. A csapások, a válságok, a szörnyűségek úgy követik egymást, mint a Jelenések könyvében. A jelképeket pedig megfejteni senki sem tudja.

Te őrzöd a megfejtéseket, vagy legalább is a megfejtések egy részét, rejtelmes szfinksz, hetedik sovány esztendő: 1920. Nem akarjuk fellebbenteni fátyladat. Isten őrizze az embert attól, hogy a jövődbe pillantson véges és gyarló tekintetével. Mi nem vagyunk kíváncsiak rejtélyeidre 1920 s elkergetnök a Kabbalistát, aki jósolni merészelne belőled! Csak halk és nehéz sóhajokban küldjük eléd az óhajokat, a kívánságokat, amelyek már talán el is haltak az ajkakon. Mert soha, az ókor járványos esztendőiben, a középkor sötét éjszakájában, az új kor véres háborúiban annyit esztendőtől nem vártak még, mint amennyit tőled vár a világ.

A gyermekeknek adj tejet, cukrot, édességet, fehér cipót, meleg szobát, sok játékot, gyöngségeket, vidám nevetést, gondtalan kedvet, piros-pozsgás arcot, csillogó szemet, jó iskolát, arany diót, karácsonyfát, s azt az örömet, amellyel csak a Mikulás, a Husvéti Bárány s a Kis Jézus ajándékozhatja meg zsenge szívét. Az asszonyoknak add vissza épségben az urukat, akik távol idegenben, idegen fogságban sinylenek, vagy ha itthon vannak, a borzalmak esztendőiben megrokkantak.

A lányok megsápadt arcát, megfogyott testét fűröszd meg a boldog ifjúkor bőségszarujának virágesőjében, hogy szépségük kiujuljon, kiragyogjon és illattal, szinnel, arany derűvel töltse meg a viágot. Az ifjaknak add meg a munkában való, talán csak a szerelemmel egyenlő rangu gyönyörűség végtelen boldogságát, az építés örömét. A férfiaknak, hogy lássák: megmarad, nem dől össze, amit építettek. Az öregeknek: új, szebb, boldogabb világ keletkezésének tudatát s az édes, jó halált. Feledtesd el a bénával, hogy béna, a vakkal, hogy nem lát s a sikettel, hogy örök körülötte a csönd. A gazdagot tanítsd meg rá, hogy az arany és a boldogság nem azonos fogalmak s a munkásnak adj annyi pénzt, amennyi elegendő ahhoz, hogy a dolgozó életét ne csak fenntarthassa, de fel is diszithesse a szépség ama megnyilatkozásaival, amelyek életünk kifogyhatlan örömforrásait alkotják. A gyűlölet átkát, amelynek vitriolja tetteken és szavakon át cseppen a szív érzékeny hártájára s kimarja a szívből az emberiességet, fordítsd el felőlünk. Az eltorzult arcokat enyhítsd szeliddé, a goromba szavak, gyilkos sértések szelidüljenek bókká az emberek szájában, az ökölbe szoritott kezek nyiljanak meg simogatásra. Mindenki lássa be, hogy a világon nincsenek ellentétes érdekek és ha valakinek az érdekei más érdekeivel ellentétesek, akkor azok végeredményben az illető ember saját jóléte ellen is irányulnak. Külön megkérlek 1920 arra, hogy a szegény pesti asszonyok iránt, akik gyakran már hajnalban sort állanak a csatakos utcán kenyérért, fájdalom, nem egyszer hiába, légy kegyelmes. A korlátokat, amelyek az osztályokat, a felekezeteket, a népeket, sőt a különböző nemzeteknek művészeit és tudósait is elválasztják egymástól, dönts le. És add vissza nekünk, szegény magyaroknak, Kassát és Kolozsvárt, Szatmárt és Aradot, Csiket és Háromszéket és add vissza a Kárpátokat, amelyekkel a Sors jelölte meg, hogy hol kell végződnie országunknak.

Rejtelmes szfinksz, hetedik sovány esztendő, amely bőséges, tudjuk, nem is lehetsz, megfogyva és megkopottan áll előtted a magyar, aki átgázolt a háborúk vérfolyamán, a forradalmak és az ellenforradalmak Scyllái és Charybdisei között, megjárta a communei borzalmak völgyét s nem vesztette el lelki egyensúlyát a bizonytalanságok félelmetes palóján sem s úgy tekint feléd, ahogyan nem nézett 1242-re, 1445-re, 1527-re, 1712-re, 1850-re sem. Ha méhed csak méreggel lenne teli s gyilokkal, ha vágyaknak csak ébresztője lennél s nem betéljesítője; légy legalább utolsó a sovány esztendők kibírhatatlan sorában, 1920.

Fodor Gyula.

Capriccio.

Nézem, mióta nézem,
Belésüppedve mélyen,
Hogy hullva hull a hó,
Fehérke fénye rezdül,
... ablakon keresztül
Oly könnyü takaró.

Mit szél kerengve kerget,
Szemelve szende pelyhet:
Együtt és egy uton,
Csepp élte csak pillanat,
Tünt tánca halk villanát,
Melyik? — már nem tudom.

Kacér szem ébreszt, csillag,
Engem melyikre irtak?
Zárt sóhajon hajó,
Mint szűz halott fehérben,
Sóhajnyi hője téiben,
Csillag hull: hull a hó.

Virágra vinni pelyhet:
Kicsillagozni kelyhet,
Mert nem lehet, de szép!
— Mig csillagokra leng el,
Mily szomorú az ember,
Sár jelzi, merre lép.

Pehely leány kezekben,
Olvad illant melegben,
Ki árva, megmarad,
Kihűlve, messzi csillag,
Mit vándorok kisírtak
Időtlen ég alatt.

Sors kápión el, mint pelyhet,
Vigven, viharja verhet,
Vagy hulliak, ugye kár,
Ragyogva hófehéren,
Ha hús magast nem érem,
És szentebb lesz a sár.

Sonkoly Béla.

Őszi hangulat.

Irtá: MOLY, TAMÁS.

Napsütéses szeptemberi délelőtt. A sétatér egy csöndes zugában, a padon egy törékeny öreg hölgy ül. A kalapja, ruhája, köpenykéje, retikülje, napernyője mind nagyon rendes, tiszta, gondozott és — ódivatu öltözékének apró furcsaságai nem tűnnek fel első pillantásra, csak ha hosszabb ideig nézik. — A pad mögött az orgonabokor levelei még tartják a zöld színüket, melyet a főváros pora letompít, de a gesztenyafapad fölé hajló ága már kopasz, s ami levél még van rajta: tarka meg barna, meg száraz. — A kis öreg hölgy elálmosodik a napfény melegétől, fáradt szemhéjja le-lecsukódik. — Egy öreg úr sétál arra; nagyon rendesen, tisztán öltözött, de a kalapja, gallérja, csokorra szeltébe kötött vékony fekete nyakkendője, vastag aranylánca, botja ugyancsak rég elmúlt világból valók. Elsétál a pad előtt, látja a bóbiskáló öreg hölgyet, nézi nagyon finoman, óvatosan, s a fejét csóválja alig észre-

vehetően. Elmegy, de már vissza is jön, küzd a szándékával, végre elszántan kalapot emel, s gyöngéd udvariassággal odalép a padhoz, megszólal halkán, vigyázva:

— Bocsánatot kérek, meg tetszik engedni...? hogy ideülhessek... (és vár). — A hölgy (felriad, szégyenli, hogy szűnyókáláson érték, kissé rémülten néz az úrra, megérti, hogy miről van szó és szolgálatkészen bólint): Kérem, tessék...

Az úr: Bocsánatot kérek — nagyon szépen köszönöm. (Fölteszi a kalapját.)

A hölgy: Tessék... a sétatéren le lehet ülni akárhová, ahol hely van... tessék... (kedvesen mondja, szinte mentegetőzőn.)

Az úr: Mégis nagyon szépen köszönöm. (Ezalatt elővette nagy fehér zsebkendőjét és most óvatosan leporolja a padot. Meghajlással, a legkomolyabban.): Jónapot kívánok! (Leül a pad másik végére, gondosan összehajtja s elteszi a zsebkendőjét; elhelyezkedik; gondolkodik: szeretne mondani valamit, és kis szünet után mondja is:) Gyönyörű szép ez a szeptemberi nap! (Ránéz kérdően a hölgyre.)

A hölgy (már nem bóbiskol; hat reá a másik jelenléte): Igen, szép ez a délelőtt... jó melegen süt a nap...

Az úr: Bizony, már tíz napja süt így — még tart a nyár.

A hölgy: Gyönyörű napok...

Az úr: De jó lenne, ha ez így tartana, nem bánom, akár januárig!

A hölgy: Az bizony nagyszerű lenne!

Az úr: Nagyon szeretem a napot, szeretek sütkérezni, jól esik a melege.

A hölgy: Még van ám ereje a napnak!

Az úr: Ugy tudom élvezni... És mindig arra gondolok, hogy ez milyen szép, hogy úgy mondjam: szép a jó Istentől, hogy most ilyen gyönyörű az idő... minden nap egy ajándék... én úgy érzem: ajándék — és nagyon tudok neki örülni.

A hölgy: Ajándék, igaz, az én koromban...

Az úr: Bocsánat, én magamról szoltam csak! Bocsánatot kérek!

A hölgy: Ó kérem, én is csak magamról szoltam. Nagyon erősen süt a nap. (Kifeszíti a napernyőjét s a vállára támasztja.)

A beszélgetés ezzel megakad. Mind a ketten ülnek és hallgatnak. A hölgy kissé takarja magát a napernyőjével: hátha elbóbiskol. Az úr meg néz a levegőbe s azon töri a fejét, hogy miről lehetne most beszélgetni. S amint így ül, elmélázik, maga elé néz s nem is veszi észre, hogy halkán elkezd fütvörészni; de nem lehet ráismerni arra, hogy mit is fütvöl. A hölgy neszel, majd az úr felé fordul s ránéz kérdően. Az úr ezt észreveszi, persze zavarba jön, rögtön abbahagyja a fütvölést és mentegetőzik:

— Bocsánatot kérek, ó, engedelmet, igazán észre se vettem, véletlenül... nagyon szórakozott vagyok... ne tessék rossz néven venni.

A hölgy (zavarban): Nem azért... de nem tudtam, hogy ki fütvöl... mert erre nem igen járnak...

Az úr (félénken belekap): Nem igen járnak, nagyon kedves, csöndes hely... szintén tetszik szeretni...? Én ezt a padot, de különösen ezt a helyet itt nagyon szeretem. Én itt szoktam ülni

majdnem minden nap. Ráérek, persze, nyugdíjban vagyok. Nincsen már semmi dolgom.

A hölg y: Jótétemény ez a sétatér, tessék elhinni.

A z ú r: Ó, ez itt gyönyörű egy hely! Nagyon szeretem!... Nagyon szeretem. Ezt a helyet itt különösen. De azt nem tetszenék tudni kitalálni, hogy miért? Azért kérem, mert egyszer, amikor véletlenül erre jártam s itt leültem, és néztem ezeket a gyönyörű, gondozott virágágyakat, egyszerre csak úgy éreztem, kérem, hogy ez a kép itt előttem nagyon ismerős. Az volt az érzésem, hogy én ezt már láttam valahol. Mint mikor az ember lát az utcán valakit, akinek az arca emlékezteti valaki másra. Gondolkodtam, törtem a fejemet, mert ez a hasonlatosság nem hagyott békén, és egyszerre csak rájöttem arra, hogy mire is emlékeztet itt ez a parkrészlet! Hát kérem, ez nagyon érdekes... Nem tetszik rossz néven venni, hogy ennyit beszélek?

A hölg y: Ó, kérem, tessék csak, tessék...

A z ú r: Rájöttem kérem arra, hogy én ezt a képet itt régen, nagyon régen láttam, és tetszik-e tudni, hol? A színházban.

A hölg y (kissé összerezzen s az úrra néz tágranyilt szemmel).

A z ú r: Ugy-e most csodálkozni tetszik? Igen, a színházban láttam nagyon-nagyon régen. Színpadi díszlet volt. Ép olyan volt a háttér, mint ez a parkrészlet itt előttünk. Nagyon szép volt; de sokszor megnéztem!

A hölg y (csóválja a fejét, de ez a maga gondolatainak és nem az úr beszédjének szól).

A z ú r: De igen, kérem, és meg is mondom, ezt hol láttam: ha méltóztatik emlékezni a hajdani Vidám Színházra?... Leégett, kérem, egy nyári délután, teljesen; szerencsére nem játszottak akkor benne. Van ennek talán már harminc esztendeje, talán több is...

A hölg y (amikor ezt hallja: „Vidám Színház“, összerezzen, s arcán végigsuhan a bánat; szomorúság cseng hangjában, amikor most ismétli): A Vidám Színház... Kár érte... nagyon kedves kis színpad volt!...

A z ú r (örömmel, mert ime, közös jóbarátra bukkantak): Tetszett ismerni?! Nagyon kedves volt, ugy-e! Hát kérem, ez a kertrészlet itt, ahogyan ez itt előttünk van, ez nagyon emlékeztet engem arra a díszletre, melyet „A kis hercegnő“ című operettben ezelőtt negyvenkét évvel — (elhallgat és utánaszámol).

A hölg y (erre a szóra): „A kis hercegnő“, ki egyenesedik, lába a földet keresi, fáradt szemhéz mögül a szemé most élénken néz az öreg úrra, különös feszültség, izgatottság vesz rajta erőt).

A z ú r: ... igen, kérem, meg tudom mondani egészen pontosan: ezelőtt negyvenhárom évvel láttam. Istenem, hogy repül az idő! (Elmereng.) Azt hittem, hogy még csak negyvenkét éve...

A hölg y (bólogat, az ajka megremeg, de nem szól, kisvártatva felsóhajt).

A z ú r (buzgón folytatja): Talán tetszett látni... ó, bocsánat, hogyan is kérdezhetem! Nagyságos asszonyom akkor még egészen kis gyermek lehetett, amelyet még nem visznek színházba! „A kis hercegnő“ és ez a kertrészlet... Igazán kár, hogy nem méltóztatott látni. Bájós operett volt, gyönyörű volt. Csupa finom, aranyos melódia,

csupa kedves, bájós ötlet és nagyszerű jókedv! Óriási sikere volt. Egy évig játszották kérem minden este. Kitűnő előadás volt. Mindenki nagyszerű volt benne, abban az időben még a legkisebb szerepet is igazi művész játszotta. Tessék elhinni, ma már nem tudnak ilyen előadást produkálni. És a mai operett is kérem egészen más. Akkor nagyszerű muzsikát irtak, igazi muzsikát, és a színészeknek énekelni is kellett tudni, énekelni, kérem, mintha operát énekeltek volna!

A hölg y (csupa izgatottság, csupa érdeklődés, csak ennyit tud mondani): Bizony, bizony!

A z ú r: És hogy tudtak játszani! Ez a művészet nem támad fel többé soha! (Legyint a kezével, sóhajt, azután mesél.) Annak az operettnek igen nagy sikere volt. És ezt a színház egy nagyon tehetséges, és ép olyan kedves, aranyos ifjú leánykának köszönhette, aki akkor a címszerepet, a kis hercegnőt játszotta. (Önkéntelen mozdulattal elveszi a kalapját.)

A hölg y (nagyon izgatott; lekapja válláról a napernyőjét, becsukja, csak hogy babrállhasson vele s elfordithassa a fejét).

A z ú r (benne van az ábrándozásban): Magam előtt látom: filigrán, de nagyon szép termet, gyönyörű kifejező arc, fitos kis orr, édes kis száj, nagy, beszédes szempár, csodaszép haj, nem paróka, az ő igazi haja volt!... Magam előtt látom; ha most itt jönne, rögtön megismerném, tessék elhinni!

A hölg y (félrekapja a fejét, de elmosolyodik s megint az úr felé fordul):

A z ú r: És kérem, úgy énekelt, mint amikor finom ezüst harangok zengenek, nem tudok erről mást mondani; a hangja belevette magát a hallgató lelkébe, az ember szíve nevetett is meg sírt is örömeiben, hogy ez van, hogy ezt élvezheti, amikor az a kis művész nő énekelt.

A hölg y (ajka megremeg, arcán különös boldogság kifejezése; nagyon meg van hatva).

A z ú r (mindezt nem látja, mert a tulajdon emlékei földidézésével van elfoglalva): És kérem, ha beszélj azzal az üde, tiszta hangjával, mint gyöngyszemek a márványlapra, úgy pergett ajakáról a szó.

A hölg y (bólogat és nagyon halkán felsóhajt).

A z ú r: És volt tapsvihár minden este, ujjongás, ünneplés meg sok-sok virág! Tetszik tudni, télen, tél derekán a leggyönyörűbb virágokat, a legpompásabb koszorúkat meg virágkosmákat adták fel neki a színpadra. Nagyszerű volt! Tessék elhinni, az egész város rajongott érte. Milyen más világ volt az! Igazán kár, hogy nem méltóztatott látni.

A hölg y (meg van hatva és mosolyog): Nem láttam játszani... nem láthattam...

A z ú r: De a nevét bizonyosan méltóztatott hallani? Azbé Angéla?... Akkor az ujságok is de sokat irtak róla... Azbé Angéla...

A hölg y (nagyon meg van hatva, ajka, álla, orcái remegnek — hallgat).

A z ú r: Sokáig beszéltek róla az emberek még azután is, hogy otthagya a színpadot, Azbé Angéláról. (Ránéz a hölgyre.)

A hölg y (belepirul, nem tud mást mit mondani, rekedten): Otthagya a színpadot? — (s el-ejti az ernyőjét, hogy lehajolhasson utána).

A z ú r (odaigyekszik az ernyőhöz, elkésik; visszaül a helyére): Ez volt az oka annak, hogy „A kis hercegnő”-t csak egy télen át adták. A tavasszal, májusban, a kis művész nő férjhez ment és nem játszott soha többé. Tessék csak elképzelni: otthagytá a színpadot, ahol példátlan sikere volt, a közönséget, amely imádta, s egy postatisztnék lett a felesége! (Elhallgat, de mert nem kap erre a felkiáltásra semmiféle választ, magyarázón folytatja): Így ez talán nem is olyan nagy dolog. De tessék csak elgondolni: előadás után minden este, ha még oly rossz volt is az idő, havazott meg hideg szél fujt, tessék csak elképzelni, a kis ajtónál hátul, ahol a művészek meg a művésznők kijönnek...

A h ö l g y (felsőhajt): Igen, a művészek rendszeren a kis ajtón mennek el!

A z ú r: Kérem szépen, a közönség mindig ott állt és várta türelmesen a kis művésznőt. Nemcsak a fiatalság, mely bizony hamar tüzet fog, állt ott néha háromnegyed óra hosszat is, hanem ott álltak az úriasszonyok a férjeikkel, öregek is, kérem, és vártak türelmesen. Megvárták, hogy kijöjjön az a kislány, aki olyan nagy művész nő, és amikor kijött, a közönség már nem is tudott mivel kedveskedni, s az öreg hölgyek meg az öreg urak azt kiáltották feléje — kérem, én ezt magam hallottam, ott voltam! — azt kiáltották feléje: „Aldjon meg a jó isten, édes kis művész nő, amiért olyan nagy élvezetet szerzettél nekünk!” és megéljeneztek! És boldog volt, aki hozzáérhetett a bundájához, amikor a kis művész nő a kocsijához sietett. Tessék elhinni, ez így volt, én is ott álltam, nem is egyszer, hanem hatszor és még most is sajnálom, hogy csak hatszor, olyan nagyszerű volt az a kis hercegnő... És otthagvott minket — egy postatisztnék lett a felesége! Kérem szeretettel: hát szabad ilyet tenni?

A h ö l g y (nagyon nyugtalan, elfordítja a fejét, úgy tesz, mintha keresne valakit, nézne valamit a messzeségben: orra cimpái kitágulnak, ajka remeg; nagyot nyel — hiába, mégis csak elő kell vennie a zsebkendőjét, gyorsan megtörli előbb az egyik szemét, azután a másikat; halkán mondja): Kis légy repült a szemembe.

A z ú r (egyvüvően): Igen, csodálatos, ilyenkor mennyi a kis légy. (Konokul.) Hát kérem, szabad ilyet tenni?

A h ö l g y (kissé szégyenlősen): Istenem... hát... ha szerettele!

A z ú r: Engedelmet kérek, de ez nem ok! Ön nem tudja, nagyságos asszonyom, hogy az a kislány milyen nagy művész nő volt. És az olyan különösen nagy tehetség kötelező. Kérem, a „Kis hercegnő”-nek ezzel vége volt. Megpróbálta a színház más művésznőkkel, de a közönségnek ebben a szerepben más nem kellett. Én jól jártam, én ezt az operettet akkor télen, ezelőtt negyvenhárom esztendővel, hétszer láttam, és mindig Azbé Angélával, persze. Én nem nézném meg ma sem, csak Azbé Angélával! Megvannak a fényképei. Tizenegy különböző felvételt tudtam megszerezni róla. Nagyon szerettem volna, ha a művész nő legalább az egyikre ráírta volna a nevét. De sajnos, nem volt ismeretségem, nem tudtam hozzá összeköttetést találni.

A h ö l g y: Miért nem ment föl hozzá? Kérte

volna meg: Legyen olyan szives és írja ide a fényképére a nevét, el akarom tenni emlékül — higgye el, megtette volna!

A z ú r (meglepetten ránéz): Ó... Azt tetszik gondolni, hogy megtette volna?

A h ö l g y (legyint a kezével s határozottan kijelenti): A színész szereti az ilyet!

A z ú r (felsőhajt): Ejnye, de sajnálom! Megesik, kérem, hogy otthon előveszem a fényképeket és elnézem őket... és látom újra a darabot, a nagyszerű jeleneteket, és hallok azt az édes muzsikát. Most is, amikor így nézem a kertet, látom a színpadot, s hallok azt a szép-szép keringőt, melyet abban az időben városszerte mindenki énekelt: „Ó női sziv — változó, miként a tenger”... (Kopott, fénytelen hangon énekelni próbálja, majd meg füttyöli, mint a jelenet elején.)

A h ö l g y (elmosolyodik; fölemeli a mutatóujját, mintha figyelmeztetné az urat valamire).

A z ú r (maga se tudja miért, elhallgat).

A h ö l g y (halk, finom, még mindig csengő hangon elénekli a hajdan híres keringőt; a szeme tágra nyílik, a kezek néha egy mozdulattal régen elfelejtett játékot vázolnak; a felsőtteste halkán, diszkrétén ring; a lába néha tipeg, az ezüstös ének száll).

A z ú r (megdöbben; áhitatosan hallgatja az éneket, lassan lecsukja a szemét).

A h ö l g y (befejezi az éneket).

A z ú r (ránéz elcsodálkozóan): Nagyságos asszonyom nagyon kegyes volt, és én nem tudom, hogyan köszönjem meg...

A h ö l g y (izgatottan): Ó kérem... semmi...

A z ú r: Tetszett talán látni, persze, tetszik ismerni ezt az operettet?

A h ö l g y (ravaszul mosolyog): Nem láttam Azbé Angélát ebben a szerepében, de az operettet ismerem. Én is nagyon szeretem, én is nagyon szivesen gondolok reá, nekem is nagy örömöm van benne, még ma is...

A z ú r: Nagyságos asszonyom gyönyörűen énekelte a keringőt! (Belepirul).

A h ö l g y: De mégsem olyan szépen, mint Azbé Angéla, negyvenkét év előtt, nemde?

A z ú r: A művész nő fiatal, viruló teremtés volt, nagyon szépen énekelt, és mégis, tessék elhinni, énekében a művészi...

A h ö l g y (kedvesen rászól): Ne merje azt mondani, hogy én jobban lénekelem! (Felugrik; kedves mosollyal köszön és eltipeg.)

A z ú r (gyorsan feláll, mély meghajlással köszön, s bámulva néz a hölgy után; felsőhajt, s maga se tudja, amikor dudolni kezdi): „Ó női sziv...

Toll és tör.

Napilapjaink karácsonyi számainak a legfeltünőbb érdekessége az volt, hogy mint kérdeműlt primadonnákat, úgy kérte fel a forradalmak előtti politikusainkat cikkek és fontos nyilatkozatok írására. A nyugalmazott kegyelmes urak, elhervadt méltóságainak megfelelően, részint az első, de leginkább a harmadik és negyedik oldalon nyilatkoztak s ugyancsak elmult pozíciójukhoz hűen, némelyek ritkított garmond-

dal szedett cikkekében, ámbar a szedésben is inkább a süni bongis vezetett. A volt pártvezérek és nyugalmazott miniszterek azonban feltűnő egyformán nyilatkoztak a helyzetről s egyöntetűen elárulták azt, hogy nem tudnak vagy nem akarnak nyilatkozni, mindenekelőtt pedig azt is, hogy a toll még mindig gyengén áll kezükben. Szterényi József sem tud sokkal többet, mint mi és Kürthy Lajos nem mond bölcsőbbeket, mint a nemzeti középpárt akármelyik kis politikusa. De ezek az írások mégis érdekfeszítők és évről-évre leleplezik a nagy titkot. Hasonlítsuk csak össze az írók és a politikusok írásait s könnyen rájövünk arra, hogy most is mindannyian egyformán szegények, szomorúak s írástudatlanságukról minden évben legalább karácsonykor bizonyítékokat szolgáltatnak. Nem tudnak írni. A karácsonyi politikai nyilatkozatoknak még ma is ez az egyetlen szennációjuk.

A SZABÓ DEZSŐ-AFFÉR már erősen bonyolódik. A kultuskormány nem veszett ugyan össze a Magyar Írók Szövetségével, ellenben az írók máris egymás ellen hadakoznak az államtitkári előszobákban. Szabó Dezső miatt még elveszítik. Császár

Elemért is s ha az affért ilyen ügyesen bonyolítják, ma-holnap megint csak ott leszünk, hogy egyik oldalon az írók, a másik oldalon a tehetségtelenek igyekeznek elveikkel és szenvedélyeikkel magukra haragítani azt, aki talán mégis legelfogulatlanabb bírójuk lehetne: a közönséget. A háborgóknak igazuk lehet, de azért a háborgók mégsem igazságosak. Mert akik maguk sem tudtak igazságosan, elfogulatlanul látni, akik felekezeti alapon próbálták írókat szövetségbe tömöríteni, azok eljátszották azt a jogot, hogy másoktól, akár Pekár Gyulától is, igazságos álláspontot követeljenek. Mert miért legyen az államtitkár ur igazságosabb Szabó Dezső iránt, mint maga Szabó Dezső? Miért legyen elfogulatlan, ha Szabó Dezső elfogult, az a Szabó Dezső, akit mai utjához ezer mellékes szempont vezetett, csak az irodalom ügye nem. Mert az a mód, ahogyan az irodalomban fellépett, zajosan, feltűnően, mohó sietséggel, hangos népszerűség hajhászással, az lehet divat, csak hogy a divat sehogysem akar összekerülni az értékkel, még akkor sem, ha Szabó Dezsőnek a diktatura alatt írott cikkeit idéznénk is. S ez utóbbit ajánljuk az államtitkár ur figyelmébe. Ha Szabóék ismétellen felkeresnék, olvasson rá részleteket a „Nyugat“-ba írt cikkeiből, hogy a Mester talán mégsem oly régi, egyszerű és természetes munkása a harcok keresztény eszmének, legalább amilyennek ő magát bemutatni szeretné. Csak hogy akkor mi lesz Szabó Dezsővel? Hova fog írni? A „Gondolat“-ba vagy újra a „Nyugat“-ba? S ha egyikbe se? Eszébe jut-e majd akkor, hogy mégis csak a proletárdiktaturát szolgálta ki a leghűségesebben, ahonnan a bukás után súlyos ezreket sikerült felszippantania.

AZ UJ ESZTENDŐ szépen kezdődik a politikában. Lovászy azt írja, hogy a politikai helyzetnek ma is a béke kérdése a kulcsa s ezért ez a legsürgősebb és a legfontosabb feladat. Rubinek Gyula szerint az ország jövője attól függ, vajjon a parlamentben lesz-e független

és önálló gazdapárt, míg Huszár Károly a törvények uralmától, a jogrendtől, a munkafegyvelemtől és a termelés biztosításától várja a segítséget Persze, ahány ház, annyi szokás, de

hisz azért egyre azt hajtogatják, hogy most mindannyiunknak — egy háznak kell lennünk, egységeseknek, legalább annyira, mint a nagyatádnak meg a sokoropátáknak, akiket legfeljebb csak a zalaegerszegi kapa-kasza tud egymástól elválasztani. Mindebben a nagy egységben azonban az a legszomorubb, hogy a politika ujéve sehogysem mutatja az új politikáját. Az egyetlen nagy ujság az, hogy nem igaz, hogy még mindig megvolna a nagy egység s a választások előszelének még egy zalaegerszegi fuvása elég ahhoz, hogy a nagy egységet elfújja. Mert az egységben és az új esztendő beszédekben is semmisen őszinte, minden csak politika s jól tudjuk, hogy soha sem akkor szokott reggel lenni, amikor a kakas kukorékol.

Dr. Gál Jenő.

A Lipótváros VIII. választókerületének demokrata képviselőjelöltje. Közismert védőügyvéd. Szterényivel veszi fel a harcot. Sajátságos véletlen, hogy első nagy védői szereplése is Szterényivel kezdődött. A koalíciós kormány híres sajtópörében Gál Jenő védte Habár Mihály szerkesztőt, ennek a pörök homlokterébe állott Szterényi. Abban az időben alapította Gál a Lipótvárosi Demokrata Kört, melynek most is az elnöke. A választások kulisszatitkait ismerők sokat beszélnek most arról, hogy nem célzatosság nélkül való a Szterényi lipótvárosi vállalkozása. Főleg mert most demokratának vallja magát. A Gál Jenő pártja — azt beszélik — nagyszerű politikai pikantériát tartogat a választók számára a bárói rangra emelt ujszerű demokrata ellenférről. Készülnek is nagyon a lipótvárosiak — az asszonyok is — a Gál Jenő program beszédére s valószínű, hogy a Lipótvárosi Demokrata Kör termei szűknek bizonyulnak a legközelebbi vasárnap. Ha megválasztják, a parlament egyik legerősebb szónoka lesz. Szókimondó debáttér, kinek törvényszéki beszédeit mindig nagyra értékelik. Komoly emberek mondják, hogy főleg önállóságánál fogva nagy szerepet fog játszani — az első nemzetgyűlésen.

Krónika II.

A népszövetség.)

— dec. 31.

A népszövetség, ideális elgondolásban, az államok szuverénitásának eltörlését s az államhatárokat megszüntét jelenti. Az egész Föld — vagy a szűkebb elgondolás szerint egyelőre legalább egész Európa — egységes termelő és fogyasztó területté válnék, amelyen belül a javak szabad cseréjét semminemű partikuláris érdek nem korlátozhatja. A pénz egységesítése megszüntetné a valutáris gondokat, melyek ma a nemzetközi árucserre felszabadításának legfőbb akadályai s megszüntetné egyben azt a veszedelmet, mely ma az alacsony valutájú legyőzött országokat fenyegeti, hogy a gazdag országok, túlértékelt pénzüik révén, ugyszólván minden korlát nélkül kizsákmányolhassák őket. Az egységes pénz újból pontos kifejezőjévé válnék a javak belső értékének, amit a termelésükre fordított munkamennyiség határoz meg; s

igy nagy általánosságban az az ideál, hogy egyetlen terület vagy nemzet, vagy egyéb embercsoport sem részesülhetne sem nagyobb, sem kisebb mértékben a rendelkezésre álló összes készletekből, mint amennyit munkájával, ügyességével, vállalkozási kedvével kiérdemelt. Eltűnne majdnem mindaz, amit ma politikának neveznek; s amit akkor fognak politikának nevezni, annak nem lesz egyéb feladata, mint hogy minél kevesebb korlátozással, de mégis az észszerűség s az igazságosság szempontjai szerint szabályozza a gazdasági életet s hogy biztosítsa az egyenlő szabadságot, egyenlő jogot, egyenlő védelmet minden ember számára. Így az egész társadalom a polgári-demokratikus rend keretein belül egységes etikai alapra helyeződne, olyanra, amilyent eddig tán egyedül a pápaság próbált megvalósítani s amilyent ma egyedül a szocializmus tud — a magántulajdon felborítása árán — elképzelni.

Egy ilyen népszövetség megszüntetné mindazokat a gazdasági abszurdumokat, amelyeket Magyarország feldarabolása idézhet elő. (A politikaiakat természetesen szintén megszüntetné, hiszen az államok szuverénitása, a nemzeti eszméhez fűződő egész ideológia tárgytalanná válnék — ami pedig ebben az eszmekörben általános emberi érdek: a kisebbségek védelme mindenfajta elnyomással szemben, a nyelv szabad használata s a nyelvben gyökerező faji kultúra fejlődésének szabadsága: mindez kielégülést találna abban az autonomisztikus elvben, mely a népszövetség alkotmányának szükségképpen való alapja lenne.) S bármennyire utópisztikus is ma még a népszövetség eszméje: a haladás útja feltartóztatlanul feléje vezet — legalább is egy európai népszövetség felé. A lebirhatatlan gazdasági előny, amit Amerika a háboru révén szerzett, a hadviselt európai államok valutáris válsága, mellyel Francia- és Angolország, ha kisebb mértékben is, mégis ugyanugy kénytelenek megküzdeni, mint Közép-Európa és a Balkán, — végül pedig a szocializmus nemzetközi támadásával szemben való nemzetközi védekezés szükségessége Európa demokratikus polgári országait előbb-utóbb rá fogják szorítani arra, hogy ezt az eszmét valamilyen formában megvalósítsák, és pedig mindenestre szélesebb formában, mint ahogy Wilson és Lloyd George eredetileg elgondolták. Persze, az általános belátás nem fog egyhamar megérni idáig. De vannak közvetlen és sürgős politikai érdekek — s ezek nem utolsó sorban a nagyhatalmak érdekei is, — amelyek elemi erővel követelik már ma is a népszövetségnek egy szűkebb területen és lazább keretek között leendő megvalósítását. Keleteurópa békéje s közvetve a világnak békéje fordul meg azon, hogy ezek az érdekek idején kielégülnek-e, vagy sem.

A volt Habsburg-monarchia romjain kialakult

nemzeti államok egymagukban egytől-egyig életképtelenek. Magyarország, ha megcsonkítják, még agrár-országgként sem állhat meg egyedül, mert a bolsevizmus s a román megszállás után hosszú ideig önmagát sem tudja élelmezni. Német-Ausztria népe éhínséggel küzd s iparának jövője egyelőre reménytelen: nyersanyagbehozatalra nem is gondolhat, mert ami vásárlóereje még megmaradt, azt élelmicikkek megszerzésére kénytelen fordítani. S ha ma még talán akadnak optimisták az entente politikusai között, akik úgy látják, hogy a helyzet nálunk és Ausztriában még mindig nem olyan súlyos, hogy súlyosabb ne lehetne s ezért a beavatkozás még nem égetően sürgős: azoknak az entente közigazdászai nyilván hamarosan meg fogják magyarázni, hogy a világgazdaság egyensúlyában egyetlen ország sem lehet quantité négligeable s husz-huszonnégy milliő ember sorsa nemcsak a humanizmus, de a business szempontjából sem lehet közömbös a Nyugat előtt. A legközelebbi bizonyosság erre az, hogy Német-Ausztria és Magyarország gazdasági válsága máris érezteti a hatását a szomszédos Csehországban. Az egészséges fejlődésű, még ma is óriási készletekkel rendelkező cseh ipar nyugot felé a cukrot kivéve, egyetlen termékével sem állhat ki versenyre, hanem egyedül Magyarországon, Ausztriában s a Balkánon találhatja meg fogyasztóterületét, élelmiszerszükségletét pedig szintén egyedül ezekből az országokból vagy ezeken keresztül fedezheti. Ezek az országok pedig ma még vásárlásra képtelenek s élelmiszer-főlősleggel is csak Jugoszlávia és Románia rendelkeznek, amelyek azonban a cseh sokolért épp oly kevésbé adnak árút, mint a magyar vagy osztrák koronáért. Ha Magyarország és Németausztria tönkremennek, óhajthatlanul magukkal rántják Csehországot is, aminthogy ezen a végső leromlás felé vezető uton — mint a nemzetközi devizaárfolyamok mutatják — Csehország mindig is párhuzamosan haladt mivelünk. Tetézi a válságot, hogy a hódító imperializmus érdekei állandó háborus felkészültséget tesznek szükségessé. Ugyanez a kényszerűség az oka annak is, hogy Románia és Jugoszlávia sorsa sem sokkal jobb Csehországnál. A Magyarország testéből kihasi-tott területekből ezeknek az országoknak gazdaságilag alig volt valami hasznuk, mindenestre jóval kevesebb, mint amennyi kárt jelent számukra az, hogy hódításaik megvédésére állandóan nagy hadsereget kell fegyverben tartaniok. Vegyük még mindéhhöz az erdélyi forrongásokat, a romániai parasztkérdést, a román-serb marakodást, az orosz bolsevizmust, mely Romániát s az olasz imperializmust, mely Jugoszláviát fenyegeti, — ves-sünk egy tekintetet a Német-Ausztriában dúló polgárháborúra, a bécsi burkolt kommunizmusra, melyre maholnap Csehországban is megérhetik a talaj, az osztrák tartományok és a Tótföld és a

horvátok centrifugális törekvéseire, s előttünk áll egészében a chaos, mely Prágától Bukarestig és Lemberg-től Szófiáig terjed, melyet a világháboru idézett fel s melyet az a békeszerződés fog betetőzni, amit majd Neuilly-sur-Seineban a magyar delegátusok kezébe nyomnak.

De ami minket vigasztalhat s amiből még reményt merithetünk, éppen az, hogy ez a chaos általános. Olvassuk el a genfi vagy zürichi tőzsde legujabb devizaárfolyamait s látni fogjuk, hogy nemcsak a magyar és osztrák valuta kurzusa közeledik veszedelmes gyorsasággal a nulla felé, de a cseh, a lengyel, a bolgár, sőt még a román és jugoszláv pénzé is. Körülbelül nyolcszázézer négyzetkilométernyi területet s vagy hetvenmillió embert érint a probléma: mikor lesz és hogyan lesz itt béke, munka, politikai és gazdasági konszolidáció? A világháboru összes nagy problémái, Elzász-Lotharingia hovatartozása s a német gyarmatok és a bagdadi ut és a tengerek szabadsága s mind a többiek eltörpülnek a keleti probléma mellett, mely napról-napra akutabbá válik. Mindeme kérdések helyébe, amikor Versaillesban jól-rosszul, de valahogy mégis csak megoldattak, ugyanott olyanokat vetettek föl, melyeknek súlyát a nagyhatalmak most, mikor a maguk ügyét szerencsésen elintézték, még nem érezhetik eléggé, de amelyek valamennyinél súlyosabbak s végső soron épp úgy az ő ügyeik is, mint a mieink.

Nyilván vannak ugyan közöttük olyanok is, akik már tisztán látják a mai megoldás szerencsétlen voltát, de ma még nem tudnak s nem is akarnak változtatni rajta. Németország még mindig nem írta alá a békét s amit a győztesek a Keletre nézve elrendeltek, azt még a Németországgal szemben való védekezés és megtorlás érdekei diktálták. Az ő tudatukban a volt Habsburg-monarchia még mindig mint Németország keleti támasza szerepel, melyet tehát minden áron szét kell darabolniuk. S Magyarország mint a nemzetiségi elnyomás hazája, melyet tehát a Balkán nemzetiségi békéje érdekében fel kell osztani szomszédai között. Romániát és Szerbiát ékül kell megerősíteni magyarok és bolgárok között s Csehországot ugyanilyenként a volt Monarchia és Németország között. Az ékek ugyan már korhadóban vannak, de változtatni egyelőre még nem lehet, mert — úgy látják — a középeurópai szövetség feltámadásának veszedelme még nem mult el s mert a nemzetiségi problémákat másképpen megoldani ugysem lehet.

Pedig ez az ék-politika, mely egy csomó önmagában életképtelen, gazdaságilag egymásra utalt kisállamot egymásnak folytonos sakkbantartására kényszerít, tartós megoldást nem eredményezhet s nem küszöböli ki a veszedelmeket, amelyek ellenében kitalálták. A megélhetés kényszerűsége ugysem lesz tekintettel a nagyhatalmak aggályaira s

ez a kényszerűség előbb-utóbb egy táborba, gazdasági szövetségbe vagy szorosabb közösségbe fogja tömöríteni a volt Monarchia s a Balkán országainak tulnyomó nagy részét, ha nem épp valamennyit s ennek a keleti népszövetségnek földrajzi és politikai magva csak Magyarország lehet. De ha a természeti szükségességek kívánják is, hogy így legyen: a nyugati hatalmak aggályai mégsem lehetnek közömbösek a számunkra, mert ezektől függ, hogy mekkora nehézségek árán jutunk el ideig. Minél kevesebb áldozattal akarjuk elérni az új integritást, annál tökéletesebben kell elosztatnunk ezeket az aggályokat. A magyar politikának ezért úgy a nemzeti kérdésekben, mint a külső országokhoz való viszonyaink tekintetében gyökeresen új orientációra van szüksége.

Csécsey Imre.

Istenparancs.

Írta: BAKTAY ERVIN.

Az Alkotó úgy találta, hogy nem teljes a Teremtés műve. Nem volt akinek a szemében értelmet nyerjen a hatalmas alkotás, akinek szíve visszhangozza dobogásában az Isteniség örökkévaló gondolatát.

Megalkotta hát az embert, az első párt, az első him- és nőembert. És ha az ember boldogan élt a zöldelő, virágzó ligetekben és nem kellett munkálkodnia, hogy élhessen, mert tisztá szíve előtt a Természet kitaráta termő övét és szívesen adott neki mindent és nem kért verítéket ajándékaiért. Ám szaporodott az emberi család s amint többen voltak, már fölébredt egyikben-másikban a gondolat, hogy ő különb a többinél és többet, jobbat akart magának, mint a társainak.

Elhatározta ekkor az Önmagában Létező, hogy azt adja osztályrészül az embereknek, amit maguk keresnek: az elégtelenséget és a veritékes fáradtságot. De végtelen jóságában nem akarta püszta kézzel utjukra bocsájtani az embereket, azért összehívta őket, hogy kikit megtanítson valami mesterségre, ami hasznára legyen az eljövendő nehéz küzdelemben.

És összegyültek az emberek — férfiak és nők — a Legnagyobb előtt, aki mennyei virágokkal koszoruzott fölvel jelent meg nekik, félig férfiú, félig asszony alakjában.

— Elvakultságotok büntetést kíván, — szólt és hangja hasonló volt a távoli mennydörgéshez, vagy a tenger zúgásához. — De bűnhődjetek önmagatok által: amit akartatok, azt elérhettek: gazdagságot, hatalmat, jólétet és örömekeket. Ám látni fogjátok, hogy a megelégedés, amit eldobtatok magatoktól, soha vissza nem fog térni többé szívetekbe. Csak az, aki készséggel lemond mindarról, aminek elérését lehetővé tetsem nektek, csak a bölcs fogja elnyerni a nyugalmat, amit akaratotok elszámúzott az emberi lélekből.

Ekkor a nőkhöz fordult:

— Ti vagytok a jobbak, azért ti megmaradtok az eredeti világotokban. De férfaitok börtönében ti is bűnösök vagytok, azért bűnhődjete épen általuk. Ti fogjátok nekik jelenteni a rég

elfeledett szépség borát és ők mégis békóba fog-
nak verni benneteket erejüök dölyfében. De azért
ti megmaradhattok annak, aminek alkottalak ben-
neteket; asszonyvoltagek megmarad hivatásnak
számotokra, de az eddigi gyönyörhöz kín is jár
majd. Hanem teljesek maradtok önmagatokban,
nem kell kívül keresnetek semmit, hogy megvaló-
sítsátok benső lényeketeket.

Aztán a férfiakhoz szólt:

— Am ha az asszony teljes már nőiségében is,
ti férfivoltagekban csak félemberek leszték. Al-
kotnotok, munkálkodnotok kell, hogy egészszé te-
gyen benneteket a kezetek műve. Azért hát néz-
zettek szét a teremtett világban és tanuljatok abból
mesterségeket.

És sorra vette a férfiakat:

— Te nézzed a hódót és tanuld el az ügyessé-
gét: faragj és építs: ács lesz a neved. — Te figyeld
a pókot, tanulj meg szóni, fonni: takács leszel. —
Te okulj a hangya meg a méh dolgából: gyűjtsed,
takard a természet adományait és légy gazdál-
kodó. — Te végy példát a tigrisről: ejtsed el a
nálad gyöngébb állatokat, hogy táplálékul szolgál-
janak neked és találj ki eszközöket, hogy legyöz-
hessed a nálad erősebb vadakat is, amelyek vetél-
kednek veled mesterségedben: vadász leszel. — Te
kövessed a vidra példáját: ügyességgel, türelem-
mel ejtsed prédaul a vizek halait és halásznak fog-
nak nevezni.

És így mindnek adott követendő példát,
amelyből okulhat és tanulhat.

És végül csak egyetlen férfi maradt hátra,
akinek még nem volt mestersége. Karcu, nőiesen
hajlékony ifju volt ez és nagy szemei álmatagon
csodálták a Leghatalmasabbnak ragyogását. Az
Ur megszólította:

— Ki vagy te, akiben mintha a férfi és a nő
élne együtt, földi mása te az Örökkévalónak, aki-
nek jobbfele him és a balfele asszony? Mennyiben
vagy részese az emberek hibájának, akik elégület-
lenek voltak egymással és önmagukkal?

— Uram, — felelte dallamos hangon az ifju —
soha nem keltett bennem elégületlenséget a többi
ember, akikben a Te bölcs akaratod megvalósulá-
sát csodáltam. Csak önszivem volt forrása a nyug-
talanságnak, mert mélységes titkokat sejtettem
benne, amik elvették álmatom: napfényben sze-
rettem volna fűroszteni lelkem titkait.

Az Ur elgondolkozott és kimondhatlan szere-
tettel tekintett az ifjura:

— Akkor tanul meg te is a mesterségedet:
a tenger kagylója lesz az oktatód. És amint az ő
érzékeny lényét hallalos kinnal gyöttri az, ami a
külső világból beléhatolt, úgy égesse a te valódat
is az, amit a világból a lelkedbe tudsz fogadni. És
ahogyan a kagyló lényének legnemesebb tartalmát
veritékezi ki kegyetlen szenvedésében, hogy meg-
szabaduljon a bensejében duló gyötrelmetől, szép-
séges formát adván annak, ami nyugodni nem
hagyja; úgy válasszad te is ki lényeged legjavát,
szived vérét, agyadnak savát, hogy amit létre-
hozasz, a lelked minden színében ragyogó gyöngy-
szemmé váljon: művész lesz a te neved.

Téli dal 920-ban.

Beteg világ beteg lakója,
kit a vihar vert búsbeteggé,
ki a hiába vonszolt hajsza-
eszét, szivét, örömét veszté:
eszem az ostobák vetésén,
szivem a rosszak földjén trágya:
nagyon, nagyon áhitozok már
egy kis örömes jó világra.

Valamint egy szál pisla lángból,
ha akarom, Vezuvok nőnek
s egy öklömnyi ölekezés is
megszépíti a szeretöket:
ki tudja nyitját az öröme-
nek, hogy a világot ujjá váltsa,
hol az a szó, amely az embert
szerelemre, jóra kiáltja?

Beteg világ beteg lakója:
szeretnék hinni, hogy hitessek,
hogy a meddő ágyakba lelkés
virágzó magokat vessek
s a halottait örző embert
villám-járta mezökre hívá
uj istenséget sisteregjek
hívó-hitetlen izmaikba.

Szeretnék egy nagy-nagy virágzást:
embert emberrel egy csokorba,
melyhez tükör legyen az égbolt,
hogy százszorta visszarágyogja —
tükör lehetne a szemünk is,
hogy másban is magunkat lássuk
s az ölelkezők szent örömevel
csöndben magunkat megkoronázzuk.

K. Regös László.

KRÓNKA III.

Világpolitikai események.

— dec. 31.

*Amerika elszakadása a végsökig fo-
kozta a francia-német feszültséget.*

Franciaország minden figyelmét és erejét le-
köti most a német óriás, mely a látszat szerint le-
láncolt Gulliverként hever tehetetlenül. Az aggo-
dalom oly nagy minden német mozdulattal vagy
erögyűjtéssel szemben, hogy Németországnak
bármely pillanatban el kell készülnie egy új hábo-
rus üzenetre, sőt há b o r u s b e a v a t k o z á s r a.

A helyzet még sokkal feszültebbé vált a két
örök ellenség között, amióta az amerikai közvéle-
mény felmondotta a francia-amerikai háborus ba-
rátságot. Az a körülmény, hogy az amerikai szená-
tus f e n t a r t á s s a l fogadta el a Németországgal
kötött békeszerződést, nem jelent mást, mint
végső udvariassági aktust a volt francia szövetsé-
ges iránt; a szenátusban elhangzott beszédek és
Amerikaszerre megindított szenvedélyes agitációk
pedig világosan érthetővé tették Franciaország
előtt, hogy a jövőre nézve nem számíthat az ame-
rikai nép önfeláldozására. Tisztán látják odaát,

hogy a francia imperialisták félrevezették az amerikai közvéleményt s új háboruk veszedelmét vetették el.

A francia katonai párt ma odáig vitte rövidlátó politikájával Franciaországot, hogy ma sokkal több ellenséggel kell számolnia, mint azelőtt; több ellenséggel és jóval kevesebb nagy és jóbaráttal. A hatalmas Amerika ipari és gazdasági segítsége nélkül Franciaország nem győzhetett volna és a háboru förtelmes tanulságai alapján nyilvánvaló, hogy Franciaországnak nemcsak új barátok után kellene néznie, hanem a volt ellenségekből és látogat-ellenségekből barátokat szereznie. E helyett a kimerült francia népnek állandó háborus készenlétben kell maradnia a katonai párt középkori terveinek szolgálatában.

Berlinben puccsot terveznek Henrik vagy Miksa badeni herceg császársága érdekében.

Igy történik, hogy Németországban mindjobban erősödik a reakció, melynek jelöltje a legközelebbi elnökválasztásra Hindenburg, aki viszont kétségkívül az új császárnak alapozná meg az utját. Az eddigi császárjelöltek között szerepel Henrik porosz herceg, a német flotta volt főparancsnoka és Miksa badeni herceg. Francia részről azonban már értésére adták a német közvéleménynek, hogy egy császári puccs szintén francia háborus beavatkozást jelentene.

És a békét megkötötték franciák és németek között! Mindazonáltal még mindig nem térhet vissza most már négy-öt évi távollét után négy-százötvenezer német hadifogoly a családi tüzhelyhez, mert a francia imperializmus beteg politikájával természetesen együttjár a beteges aggodalom a jövő iránt.

A németek megalapozzák a német-orosz szövetséget.

Hasonló aggodalommal kíséri Franciaország a német-orosz gazdasági megállapodásokat, melyek végeredményben a német-orosz szövetségre vezetnek. Míg Párisban új háborukra készülnek, addig a németek előkészítik Oroszország gyarmatosítását. Németország elvesztette gyarmatait, melyekre egyébként mindig ráfizetett, most pedig az oroszok maguk kimálták föl az orosz birodalomban lévő mérhetlen nyersanyagot. Mialatt az entente blokádnál tartja Oroszországot, a németek nyolcszáz ezer német munkást küldöttek Oroszországba. Ezzel nemcsak a nagy munkanélküliségen enyhítettek, de talán véglegesen megvetették a német-orosz gazdasági alapot a jövőre nézve. A német munkások százezrei legnagyobb részben a Volga mellé és Ukrajnába mentek, ahol tulnyomóan földműveléssel foglalkoznak. Habár az orosz bolsevikokkal szemben a mostani német kormány meglehetősen ellenséges viszonyban áll, a mai helyzet viszont orosz részről az, hogy úgy a bolsevikok, mint a cárista tábornokok rokonszenveznek a németekkel. Mindegyik párt külön-külön kívánatosnak tartja a németekkel való megegyezést. Így történt ez legelsőbben Judenics cárista tábornok részéről, de akinek kombinációit eddig az entente meghiusította; viszont Krasszin orosz népbiztos volt az, aki a nyolcszáz ezer német munkást Oroszországba hívta.

A német-orosz szövetség uralná Európát és elszigetelné Franciaországot.

A francia ipar és kereskedelem óriási befektetéseket eszközölt orosz bányákba, ipartelepekbe, gyárakba, vasutakba és a bolsevista uralom megerősödése esetén Franciaországban attól tartanak, hogy a bolsevikok éppúgy mint egy más németbarát orosz politika, mindezt a németek kezére játszózzák. Ezenkívül a francia pénzemberek vissza akarják szerezni a huszonöt milliárdot, amelyet a cárizmusnak kölcsönöztek. A francia katonai párt viszont Oroszországot, mint katonai szövetségest szeretné viszontlátni, de az egész orosz politika jövője németbarát irányú, amivel a józan francia politikusok tisztában vannak.

A bolsevikok elleni ententeintézkedések eddig gyöngék voltak. Judenicsnek alig volt ereje, alig volt municiója. Hasonló betegségben szenved Kolcsak és Denikin is. A finnek, észtek, lettek és litvánok, éppenugy, mint a kaukázusi népek nem szívesen avatkoznak be a bolsevizmus ellen, mert féltik függetlenségüket egy erős cári Oroszország feltámadása esetén; a lengyelek önmagukban nem oldhatják meg az óriási problémát: a bolsevizmus leverését. Roppant arányú távolságokban küzdenek egymás ellen az ellenséges seregek orosz földön és korántsem egységes fronton, hanem nagyobb guerilla-harcok formájában. Miután pedig úgy Angliában, mint Franciaországban a munkásság nagy agitációt visz végbe az orosz beavatkozás ellen s Lloyd George kijelentése szerint „Oroszország nélkül nem lehet béke”, úgy látszik, mégis meg fognak egyezni a németekkel, ahol nemcsak nagy pártja van az oroszországi beavatkozásnak, de erre vállalkozó hadsereg is.

Az ententepolitikának az orosz népet azonban már eddig föl kellett volna világosítani, hogy nem akarja az előbbi cári uralmat, Szibériával, a Kremllel, kancsukával, az óriási arányú nagybirtokokkal, az előbbi csinovnik-rendszerrel visszaállítani, hanem szabadelvű uralmat tervez a földbirtokreform alapján. Az orosz parasztok, mihelyt földhöz jutottak, konzervatívek lettek és így a bolsevizmus ellenségei. Denikin pedig — eléggé politikátlanul — nyíltan megmondotta, hogy ő a cárizmust akarja visszaállítani a maga teljességében. Ezért folytatnak ellene élet-halál harcot az ukránok is, akik egy szövetséges Ukrajnát akarnak megvalósítani, de küzdenek az erőszakos cári imperializmus és az oroszítás ellen.

Lendvay Károly.

Március.

Már felsóhajtott a vidék,
Már könnyeznek a venyigék.

Arkokban fut a hóvilág,
Mosolygó fényben hóvirág.

Oh, Március, Tavaszelő,
Szent oltókésed vedd elő.

Oltsd be hiteddel bús igém,
Mely könnycsepp csak a venyigén.

Falu Tamás.

Saison.

Ráadás.

— dec. 31.

Hatodfélezer . . . dehogy! rosszul mondtam: csak hatodfél éve történt, hogy Egyszerű Polgárné homlokon csókolta tizennyolc esztendő leánykáját s így szólt hozzá:

— Gyermekem, elérkezett az az idő, amikor társaságba, bálba kell, hogy vezesselek. Készülj tehát; üssük fel az Elegante Wienerin legutolsó számát; kezdjünk hozzá a ruhák, belépők és cipők megszerzéséhez, — s aztán mulassunk jól.

Egyszerű Polgárné és leánya belemertültek a munkálatokba, és meglett az első bál (kissé későn ugyan, mert egyszer-kétszer nem sikerült jól a ruha, elkésett a szabónő, a cipész, drágább lett a selyem, volt egy kis torokfájás, — épen az estély napján! — meg egy kis szerelmi bánat . . .) De megvolt a kóstoló: valcer, pezsgő, titkos kézszerítés s miegymás, szigoruan az örökbehagyó 80-as évek instrukciói szerint, — és volt tervezgetés: no, már belejöttünk, majd jövőre, az lesz csak az igazi! S egy félv év múlva kitört a háboru. Egyszerű kisasszony némi szivszorongással várta a novembert: lesz-e élet? vagy . . . nem lesz mulatozás?! Bizony nem lett. Egyszerű Polgárné éveken át nem bálózta, mert a fiu bevonult, meg is sebesült; minden drága volt; minden pillanat gondnak és keserűségnek szentelve hullott az emberek életébe . . . és muzsika . . . a harcterek kegyetlen zenészei eszeveszett dalokat játszottak az idegeken, — istenem: kinek volna kedve ilyen körülmények között, ugy igazában . . .

De egyszer vége van mindennek. A háboru elesett, nyomorult, hősietlen kimulással. Ujonnan támadt keservek is jöttek s elmúltak: „no, most, majd most, nemsokára . . .” — biztatta Egyszerű Polgárné a lányát; s a kisasszony eszébe is idézte azokat a bizonyos régi valcerokat, tánc lépéseket próbált, szerelmes pillantásokat tervezett, kézszerításokat fontolt meg előre . . . és akkor kiderült, hogy még nem lehet. Most — talán utoljára — még nem. Ne vigadjunk, ne dárídozzunk: százezrek sinylődnek, éheznek, nyomorognak, hazátlanok, — ha fájdalmasan is, de uri mozdulattal ráadásul kell adnunk még ezt az idént, öt év minden fájdalmára és keserűségére; fel kell áldoznunk még egy évi kedvünket annak, aki öt évi kedvünket váltotta át bő kézzel siralomra, — még ez egyszer?! — s most igazán éreznünk kell, hogy még nem lehet, most csak várni szabad, bizni szabad, hinni szabad. Várjuk a farsangot . . . vagy a feltámadást.

(1919. Szilveszter éjszakája).

A föld: föld, az ég: ég, s a sötét s a fény se más, mint egykor, s az utca is épen olyan, mint amilyenhez hosszú évek szoktattak. Az éjszaka, melyhez örök-elválaszthatatlanul hozzátapadt a mulatság: szines — mint mindig — de egykedvű, mint a magunk fájdalmával szemben az élet. A muzsika, melyet századok óta hall ugyanazon a napon, ugyanabban az órában, már nem indítja meg. Az élet a régi, a természet a régi, — régi, hogy vidám tort ülünk az év halálán. Mégis — valami változott. Az ember. Talán nem is az egész em-

ber, talán csak egy hur van bennünk, melyet sulyos hangokkal lejjebb hangolt hatodfél év kaján, komisz muzsikusa. Tán csak egy hur pendül hamsan, kellemetlenül bennünk, — de ez okozza, hogy a fény tompább lesz, a bor szine sötétebb, mikor vivát előtt felemeljük; hogy a zenébe valami különös, kalapácsszerű fahang torzul bele, mely, mintha kegyetlen danse macabre-ok taktusaiból lopakodnék felénk; s talán csak ez a rosszra hangolt hur miatt nézünk lopva az ablak felé, mintha tudnók az ismerlent, ki mögötte áll és minket néz; csak ezért van, hogy az utolsó perc vidám temetésekor, ha leperog a tizenkét óraütés, halljuk, jaj! mindig tisztábban halljuk halkán, monoton hangon megszólalni a verset:

. . . s a toronyban üt az óra:

tegnap rosszra, ma se' jóra,
éledőre, haldoklóra,
jaj! sohase' nyugovóra! . . .

De volt Szilveszterünk? Az itaiok mind késsen voltak, a táncok mind zenére vártak, a zenészek mind várták a jelt, a fények mind világítottak, a padlók mind simák voltak, az emberek táncosak, italravárók, mulatnivágyók voltak, — és mind, mindenki érezte, tudta: még ne! Még nem lehet. S ahol mégis vigalom volt: Szilveszter öregesen, fáradtan az asztalra hajtotta a fejét — és elaludt. Még nem . . .

(1920. farsangja elé).

Messzire jutottunk.

Sok vezett küzdelmünk, holtraválott valónk, elszalasztott álmunk, csak jótakarásunk, csak rosszattevésünk, sok keserves dacunk, penitenciáink, rongyra váltott lelkünk, megfeszítettetésünk, vak hiszékenységünk, rut megcsalatasunk, mindig-rohanásunk, sohse pihenésünk: messzire elvittek. (Elveszett a kedvünk).

Voltunk minden. Ur és rabszolga, bölcs és bolond, üzött és üldözö, mártir és pojáca. (Nem találjuk kedvünk).

De most elég! Most pihenni akarunk, nyugodni akarunk, most szeretnénk tiszta szemmel és tiszta szívvvel végignézni a tegnapon: kedvünket akarjuk! — az életünk előtt!

Vissza akarjuk kapni azt, hogy nevetni tudunk. A sok kímért és pontos és fontos után könnyüek szeretnénk megint lenni, és könnyü vidámak. Most romantika kell nekünk, hogy az átélt és átjátszott sok álság és hazugság után is hívön tudjunk hinni; el tudjunk ábrándozni azon, amit azelőtt kinevettünk; hallgatni akarunk szépen csengő szavakra, gyönyörködni akarunk a hőésben; őszinte csillanásu szemeket keresünk; régi utakon, Budán akarunk sétálni; biztatónak, jónak akarjuk az életet, egyszerűek akarunk lenni, — fel akarunk támadni nagy-igaz életre, őszinteségre, jóságra, és élni akarunk hatodfél év minden szomorúságával vidámabban, minden nyomorúságával, tapasztalatával jobban, okosabban!

. . . És báloztathassa meg Egyszerű Polgárné a leányát, végre, igazán, nagy vigalmakban őszinte kedvvel; megérdemli már, hisz a z ó t a hatodfél évvel öregebb, hatszáz elmulasztott vigalommal szomorubb, hatezer illuzióval kopottabb és hatmillió kedves perccel megcsaltabb, nyomorultabb

De — még nem. Most . . . ez még a ráadás. Akarjuk, nem akarjuk? Szívvel adjuk vagy fájva? Mindegy: a komor arcok még nem oldódtak vidámmá, a konok harok még nem magasztosultak békévé. Most, bár formában már majdnem minden megtalálta régi képét, a lélek még nem a régi.

Ezért adjuk — s talán könnyen — még oda a márt. S az igaz holnapban bizva . . . ne gondoljunk arra, hogy farsangunk még nincs, — hanem a városzerdánk pedig a régi duhaj mulatságok végén áll, mint sötét, gyászos kérdőjel, melyre meg kell a feleletet adnunk.

Körmendi Ferenc.

INNEN-ONNAN.

Londoni újságok írják és karácsonyra írja utánuk az egyik pesti újság, hogy élő brontosaurust fedeztek fel a belső Kongó alig hozzáférhető területén. Gabelle és Lepage, két belga utazó földözte föl a diluviális idők eme állatját, rája lőttek, de akkor egyszeribe eltűnt a hegynyű nagy állat. Szinte nem is tartozik már a mi mondaniivalónkhoz, hogy Charles Mitchell, az angol zoológiai társaság főtitkára azt mondta ez állatról, hogy nem tartja lehetetlennek létezését, ő a német császártól is hallotta, hogy van ilyen, de egyébként egy milliót tesz egy shilling ellen, hogy nem brontosaurus az. El kell még mondanunk azt is, hogy az amerikai Smithsonian Institute egymillió fontot tűzött ki a brontosaurus megölőjének és Lester Stevens angol nagyvadász már el is indult brontosaurust fogni. Haselbeck is említést tett egyszer a brontosaurusról. Azt írja a lap a továbbiakban, hogy az angol nyilvánosság rendkívül izgatottan lesi a brontosaurusügy fejleményeit. Mi a magunk részéről — bár nem vagyunk zoológusok vagy geológusok — lehetőleg tartjuk a brontosaurus létezését. A német császár, az angol király koronázásakor mondotta az angol tudósnak, hogy ő tud a brontosaurusról. Nos, a császár tudott arról a diluviumból, amibe mi csak belekerültünk, a brontosaurusban pedig volt annyi stílus, hogy e diluviumban — jó hitünk szerint — végszóra megjelenjen. Mert mikor jönne el megint az ő ideje, ha nem ebben a diluviumban? Hogy eltűnt a belga utazók puskalövésére? Ez is régi jel lehet. A diluviuum állatja eltűnt — szétfoszlott — a huszadik század emberének lövésére. Ne várjuk má is a lövést — jelt — akánmit, amin szertefoszoljon és mégsem süljön a mi öt éves diluviuumunk. De ha nem így van és az egész brontosaurus történet csak a két derék belga utinaplójában született: akkor se nagy baj. Akkor meg jelle annak az időnek, amikor nagyszerű karácsonyi szenzáció, hogy Madagaszkár szigetén Kaligi faluban a törzsfőnök egyik szolgálójának négy összenőtt gyermeke született. Illetőleg csak négy összenőtt törzs egy fejjel. Minden törzs külön funkcionál hiba nélkül, a sziget kormányzója anyát és négy gyermekét spirítuszban a Pasteur-intézetbe küldte. Jobb karácsonyi szenzáció, mint: Támadás a Hota-sziget mellett. Eltűnt a holttestek tömegesen hevernek állásaink előtt.

A bűnös Budapest. Sinünk, nyöszögünk, mert tűrhetetlen a helyzetünk. Nincs lakás, nincs fűtőanyag, a villágítás gyatra, a drágaság elviselhetetlen. S amikor ezt peronölperere kórus-

ban zengjük, meglepődve kell tudomást szereznünk arról, hogy még mindig „bűnös“ Budapest vagyunk. Az Egri Népharsona, a Zalahalmiskai Barázdvető írja, tehát semmi okunk a kételkedésre? De merre van a javulás útja? Hol a látszatja? Talán annyi százezzer ember bűnösségét, jóvá tudná tenni egy derék radikális keresztényblokkista képviselő? Vagy annyira bűnösök vagyunk, hogy minden bűnünkért, hibánkért, ha egy ember találhatik is közöttünk, bűnbocsánatot nyerünk? Ezt, a kis bugaci Timesok és Heraldok a bibliából tanulták. A szerencsétlen Szodoma város történetéből. De a biblia ismerte Sodomát. Milyen kár, hogy a Népharsonák még máig sem ismerik Budapestet.

Gróf Bolza Mária. Átlag minden félévben feltűnik az újságban gróf Bolza Mária. Egyszer a rendőri hírek között, más-szor nagy riportokban jelenik meg a neve, rendszerint nem egészen közönséges történetekkel kapcsolatosan, amelyeknek ő a hősiük. Bolza Mária a legnehezebb mesterségek egyikével keresi kenyerét. Ő: grófnő. Nem grófnőnek született, ami végtére is nem kunszt, de grófnőt játszik. Nem a színpadon játssza a grófnőket, ami szintén nem nagy vióc, hanem az életben. Ismeretlen grófnőként jelenik meg társaságokban és megjelenésének előkelőségével magához varázsolja a tárcák tartalmát. In flagranti nem leplezték le még sohasem. Csak utólag derült ki mindig, hogy Bolza Mária bitorolta a főnemesi címet, s amikor ez kiderül: Bolza Máriáról, rendszerint feljelentik a lecsúszóják. A lapok ilyenkor megírják róla, hogy szélhámos és hogy kalandornő. Mi azonban ágazástalanul itéljük a szigorú és rideg hangot, amellyel róla az újdondászok megemlékeznek. Szigorúnak itéljük és ridegnek, mert nem látjuk benne méltánylását ama valóban nem mindennapi teljesítménynek, amely Bolza grófnő existenciájának alapja. A rendőri riporter is aligha fordult meg grófi társaságban. Ha megfordult volna, tudná, hogy grófnőt mimelni nehéz mesterség. A jó társaságbeli ember a legkisebb apróságon meglátja azt, akiinek nem körébe tartozik, a legkisebb tájékozatlanság a főúri családok viszonyaiban, egy rossz mozdulat, egy cselédi grimasz végzetes lehet. Bolza Mária azonban csak ritkán ámulja el magát. Ő végigjátssza a szerepét, amelyet azonban nemcsak játszik, de rögtönöz. És ez már vallami. Elvégre nagyon kétséges, hogy ki igazibb grófnő, az a, aki annak született, de lelkében s külső megjelenésének formáiban polgári lény egészen, avagy az, akiről még a grófok is elhiszik, hogy kontessz.

Az új párisi szoknya. Egy szellemesen csevegő riporterről tudjuk, hogy a legújabb szoknyakreációban valami rejtett generozitás van a világ minden asszonya és leánya iránt s mindez azért, mert a szoknya és a cipő között a láb-nak négy ujjnyi széles területe: üres. Az elegáns Doucet-nek műhelyéből indult hódító körutjára a legfrissebb párisi szoknya-divat s a sardotui vágású, szajnaparti iteatralizmussal büszke nők ugyanazzal a graciozitással viselik, mint ahogy a Corday Sarolták, a Lambelleok s a Marie Jean Rolandok a becsület fanatikusainak képzeltek magukat. Igen, ez a francia asszony, így képzeljük őket még ma is, szépeknek, szeretetre méltóknak, elegánsoknak s az új szoknyában előttünk áll újra a Henri Becque parisiennéje, telve önkénytelen gráciával, bájos könnyelműséggel. S a mi asszonyaink? Ő, azok nem merithetnék maguknak tanúságot Doucet mester titkaiból. Uj

Művészi fényképfelvételek HOMONNAI és TÁRSA
Műterem: IV., Szép-utca 5. (Kossuth Lajos-utca mellett.) Felvételek előleg nélkül.

szoknyát nem kaphatnak, magasszámú cipőik kopottak, gyermekeiknek, férjeiknek kell élniök. Nem tehetünk róla: nekünk most magyon rokonszenvesek a mi asszonyaink és Strindberg, ha élne, bizonyára revideálni lenne kénytelen erős kritikáját, ha ugyan a legközelebb importált Flers Caillavet-val együtt nem hozzák be az új szoknyaremeket. Mert akkor vége mindennek s Doucet mester nálunk is győzelmet arat.

MŰVÉSZET.

Aktualitás és művészet.

Katalógus margójára.

Az idei téli tárlaton szerepel egy kép, melyről már egyszer szó volt itt, s melyet talán azért érdemes újra fölemlíteni, mert nemcsak a szürke és képvásárjellegű téli tárlatra, hanem sok mindenre: az egész magyar képzőművészetre jellemző s minden művészeteknek egyik fölöttébb kényes problémájával kapcsolatos. Ezt a képet Komáromi Kacz Endre nevű jókezü és jónevű festő csinálta s a gellérthegyi citadellát meg az alatta elterülő hegyoldalt ábrázolja, nagyon közvetlenül és a jó mesterségbeli eszközökkel megoldva. A kép címe: — és ez az, ami furcsa — „A kommunizmus végső napjaiból“. Megállok előtte, és gondolkodom. Miért? Keresem a zöld fák között s e jóformán maroknyi kép minden pontján, ami témában vagy hangulatban, szimbolikában vagy ábrázolásban az elvihartzott időkről beszéljen s ami egyben megindokolja és értesse a jelzőt is, mely az elmúlt idő végső kiélését, összeomlás előtti riadt zavarát jelentse. Talán a bodros felhők fönt a lapos várfalak mögött jelképesen hirdetik az árnyat, mely mind e dolgokat elfogja takarni? Ó nem; ezek a felhők nagyon is játékosak, nagyon is könnyedek, nagyon is semmitmondók. Talán a néhány tévedt napsugár, amely ott játszik a felhők mögött, szimboluma az új időknek, amelyek győzelmesen jönnek el, hogy eltiporjálják mindezt a vakmerő kézzel földézett Zaublerlehrling tragédiát? Nem, ez sem! Haloványabb és észrevehetetlenebb ez a napfény, semhogy igazi szimbolum lehetne. No most meg van. Ó, az én rossz szemem! Közel hajolva, most már látom. Fönt a vár tetején a tenyéryi kép méreteinek megfelelően egy gombostűfej nagyságában parányi vörös foltocska s lent a fák között egy kibukkanó ház csücsán még egy. Két kis vörös zászló. Ez minden, ez a kommunizmus, ezek a végső napok, ez legyen mindaz, amit e sulyos időkből a festő meglátott, megérezett, kihámozott, vizionált és elénk vetített. Szegény festő és szegény mű! S mind az ötszáznál több kép között, amelyet így föl sorakoztattak e vészek és zavarok elmulása után első tárlaton mindössze ez az, ami beszélni akar a lázokról és lendülésekről, összetörésekről és vészekről, kiomlott véerekről, viharokról és ijedt szorongásokról, reménységekről és megkönnyebbült föllelegzésekről, amelyek 5 hónap mérhetetlen tempójában elzúgtak bennünk és fölöttünk. Ez minden, amit láttak és éreztek. Két parányi zászló s egy ostoba, értelmetlen jelentőség nélkül való cím.

Nem hirdetjük, hogy a mának szükségszerűen rögtön és kézzelfoghatóan kapcsolatot kell találni a művészetel. Ez a kapcsolat azonban szükségszerű és egész biztosan megvan. Főleg, mikor a ma s a közvetlen tegnap nem lbékés és közömbös idő, hanem az események olyan orkánját vágja neki az emberek lelkének, amely mély és pusztíthatatlan gyökereket vágott ki s tövéig meg rázott mindent. Annál szükségszerűbb a kapcsolat, minél igazabb a művészet, s minél inkább művészek az

emberei. Így szomorú bizonyosági volna ez a magyar piktorával, a magyar piktorokkal szemben, hogy ennyi mindössze az, ilyen kevés és értelmetlen, ami bennük a népek, dolgok és ideák danse macabre-jában megfogant. Szentül hisszük, hogy ez nem így van, hogy e lezajlott indulatok még ott zsibognak és forrongnak a lelkekben és sokfélekép és sokféle fognak még művészi alkotásokká kiérni. Nem is mondjuk, hogy föltétlenül már ma látnunk kell bizonyosságait annak, hogy még a legelvontabb és legizoláltabb költő sem zárhatja be anynyira ablakait, hogy az, ami kívül árad és ezeket és milliókat magával ragad, valamely hasadékon be ne jusson hozzá. Hiszük azt is, hogy ennek a hatásnak, e mély nyomoknak nem olcsó novellisztikus témákban, hanem a művészet igazi eszközeiben kell meglátszanunk. S épen, mert mindezt így hisszük, még kevésbé értjük, hogy juthat eszébe valakinek ilyen olcsó kacérkodás egy katalógus címmel, ilyen merkantil reklámszerű invokációja a közönség figyelmének, mint valami hangos utcai plakát. Nem egyedül áll ez a kép; közel rokona ugyanennek a képnek a katalógus egy másik darabja, amely a „Fehérek“ címet viseli s amely egy marék ártatlan labdarózást ábrázol. Micsoda mélység — ugy-e, — micsoda egyetemes, mindent átfogó értelem, micsoda szimbólika?! Mint egy üres szalon parkettje, olyan sima, unalmas és semmitmondó. Kis üzletes akarokodás, ravaszka számítás, amelyet megmosolyog az ember s igazat ad a főváros tanácsának, amely megvette a Komáromi Kacz Endre előbb említett tájképét, mert jó kép, de a vásárlás föltételeiben kikötötte, hogy azt a két gombostűfej nagyságu piros zászlót el kell tüntetnie. Ezzel együtt valószínűleg némi címváltozás is megesik a képpel. Nekünk azonban följegyzés ez a mához és a tegnaphoz; — egy kis karakterisztikus szegénységi bizonyítvány.

* * *

Az aktualitással és a mával van szoros összefüggésben az is, hogy a Nemzeti Szalon épp most és nem máskor, nem két évvel előbb és nem két év múlva Egyházművészeti kiállítást rendez. Nem beszélünk arról, hogy a kiállítás tanulságai hangosan hirdetik, hogy a legutóbbi évtizedben igazán nem nagyon virágzott ez a szép álhíatos művészet, s az, ami virágzott, az, ami itt van — nem szólok egy-két régebbi darabról, lehet jó piktura, de éppen annak a szükséges bensőséges áhíatnak van híjjával, amely nélkül vallásos művészet, pontosabban vallási művészet el sem képzelhető. Ebben megegyezhetünk annál is inkább, mert a kiállítás katalógusa maga is megállapítja ezt a dekadenciát. Talán éppen azért lett volna okosabb, bár kevésbé üzletibb politika a Nemzeti Szalon részére, ha nem ma vonultatják föl ezt a kiállítást azzal, ami nincs, hanem mondjuk: két esztendő múlva azzal, amit a ma hangulata minden bizonnyal jó egy néhány festőben, s reméljük, néhány jó festőben ki fog váltani. Ezzel rendben volnánk hát. A kiállítás itt van, mi minden egyháztól elkülönülve szívesen fogadjuk benne azt, ami művészet, ami jó. Van azonban ennek, a katalógusnak egy előszava, amely az egyház és művészet egymáshoz való viszonya meglazulásának okairól beszélt s emellett már kevésbé vagyunk hajlandók szó nélkül elsétálni. Vegyük például, hogy az okok között szerepelnek „a nyugatról megindult és hazugul modern művészeti törekvések hamis álarca alatt hozzánk is elérkezett újabb művészi irányok“. Méltóztatnak érteni ezt a mondatot, e vádakát, melyek mögötte lappanganak, e harcogorombaságot s e lármás nekilendülést. Milyen nyugodtan és igazságosan lehetett volna megfogalmazni ezt a mondatot, mondván: az újabb művészeti irányok

formanyelve, stiláris eszközei kevéssé alkalmasak arra, hogy e mindig témához kötött és mindig speciális lírájú egyházi művészet területén is termelni tudjanak. Ez minden bizonnyal így van, a kezdődő naturalizmus óta aligha van művészi irány, amely ájtatos hagulatok felé tudná terelni a lelkünket. De miért lettek ez előző írója számára most e nagyon is aktuális egyházi kiállítással kapcsolatban hazugok és hamis álarcuak a modern művészei irányok. Miért éppen most és miért nem akkor, mikor a Nemzeti Szalon falain még két héttel ezelőtt ilyen művészi törekvések szólaltak meg, vagy akkor, amikor e praefáció írója hivatása szerint nagyon sokoldalú festő, maga is a modern művészeti irányokkal kacérkodik. Mert ugyebár a katalógus bizonyára nemcsak a legszélsőségesebb expresszionistákra gondol e hamis és hazug álarcu modernnek címén, — mert hisz azok sokkal rövidebb ideig éltek és sokkal jelentéktelenebb körben, hogysen ilyen súlyos hatásuk lehetett volna.

Azután még egy mondat ebből az okfelsorolásból, amely egy „reális, majd később a radikális világnézetet képviselő kritikáról” beszél, amely lekicsinyelte a vallásos és hazafias tárgy művészetét. Kevéssé udvariasan azt mondhatnám, hogy ez aztán bolondgomba. Mi az, hogy radikális világnézetű képzőművészeti kritika? A magyar képzőművészeti kritikát, amelynek jómagam is szerény munkása vagyok, néhány esztendő óta, valóban nem értékelem túl s láttam jó egynehány olyat is a bíráló megnyilatkozások között, amelyben nem odavaló szempontok jutottak érvényre. De egyetlen egy esetre sem emlékszem, amelyben valami azért kicsinyített volt a le, mert hazafias, vagy vallásos tárgy. Voltak és vannak közöttük, akik elkeseredett harcot folytattak az olcsó novellizmus ellen, amely mindig a kép témáján ábrázolt történetet tolja előtérbe, azon át akar hatni s esetleg azokkal rejtgetni művészi kvalitásának hiányát. Valóban borzongva gondolok azokra a hazafias képekre, melyeknek páthosza nem a festő ecsetében, hanem a történelmi multban van s amelynek művészi kvalitásai nem emelkednek túl ama bizonyos évek korunkból ismert „történelmi arcképcsarnok arckák” gyenge fedélrajzain. De hát mi köze ennek a radikális világnézethez? S vajon van-e olyan legszélsőségesebben radikális világnézetű ember, aki történetesen képzőművészeti kritikus is, akinek egy pillanatig is kifogása lett volna a renaissance valamely ilyen remekével szemben, mert egyházi tárgyat választott? S a legutóbbi téli tárlaton is csak ugyanez történik. A kritika legnagyobb része mélyes mélyes hódolattal fogadta Kriesch Aladár gyönyörű Misézését, de nem volt ilyen általánosságban elragadtatót Penitenci Molnár Szent edénveitől, holott mind a kettő egyházi tárgy. Az egyik gyönyörű! Még a legeradikálisabb világnézet számára is az: mert pikurailag az, mert égvédül és mindig csak az a fontos a festőművészetben, hogy pikurailag milyen. Még az egyházi művészetben is, amely pedig az egyetlen terület, ahol a témának szükség szerint nagy jelentősége van. Mert a biblia legszebb jelenetét hozhatja elénk és hátat fordítunk neki, ha ez a téma csak ürügy és henyé kőköcskát ábrázoljon bár valamely utcasarokról, akkor is tisztelettel hajolunk meg előtte, ha művészet. Az egyház és a vallás, amelyek a művészet történetében a legnagyobb értékeket váltották ki, nem szentesítik soha a mögöttük bujkáló tehetségtelenséget. Ebben még kell egyeznie annak is, akinek — a képzőművészettől természetesen mindig egészen függetlenül — radikális világnézetű van, vagy olyan hirtelen konzervatív gondolkodású, mint az előző írója.

Bálint Lajos.

Magyar művészek kiállítása.

Egy belvárosi ház félelemelti bolthelyiségében, néhány magyar művész képkiallást nyitott meg. Feltétlenül arra gondoltunk, hogy a kiállításnak tisztán vásári jellege lesz s annak rendezői, a magyar művészetet próbálják majd kapcsolatba hozni azokat a kvalitásokat, amelyeket karácsony előtt szívesen vásárol a kevésbé műértő közönség. A karácsonyi vásárt ugylátszik a Műcsarnok téli tárlata kimeríthette, mert ez az új kiállítás feltétlenül tiszteletreméltó, s a magyar művészet kiválóbb, nagyszerűbb értékeinek alkotásait hozza. Az egész kollekciónál áll szíves darabból, mégis minden egyes a par excellence mesterségbeii tudáson kívül kulturát, modernséget, mélyen érző művészetet és sok raffinementet ad értékes formai képességekkel együtt. A kiállítás legjelentősebb vászna: Csók István nagy aktja, melyben a mester festőisége egészen kivételes, elsőrangú s immár teljesen kiforrott arra, hogy mindazt a forróságot és lendületet, amely lelkéből, agyából előtör, csak színekkel adja vissza anélkül, hogy ragyogó, világító színtelvi érzékiségét fűtenék. Csendéletében inkább kompozicionális kifejezőmódja érvényesül, de artisztikusan és tökéletesen. Perlrótt Csaba Vilmos nagy vászna, az „Uzsonna a szabadban”, különösen színbeli finomságával, bravurosan megoldott egységes kompozíciójával reprezentatív kifejezője a művész munkásságának, egyben utjelzője is; határozottabb és véglegesebb természetlátásának. Eddigi munkái között alig találunk ennyire befejezett, megoldott képet. Márfy Ödön őszi tájképe nagyszerű rajzával és igazán sok gyönyörűséggel szolgáló színeivel, Réti István tökéletes, hihetetlenül biztos tájképe, Bornemissza Géza főlényes tudása, igaz rajzbeli értékek elérésére törekvő ceruzavázatai, — amelyekben épen részleteinek sokasága zárja ki az elaprózott részletezést — mellette Gara Arnold nyugodt, egységes hatású pasztellfejei, Kubinyi Sándor kintinó és csiszolt izlésű grafikái, Erdő Viktor közvetlen, finom litografiái és a fiatalon elhunyt s a magyar falut megérzékítő szuggesztívval festő Csáky László vásznai tűnnek ki. A kiállítás szenzációi: Bálint Rezső karakteres önarcépe és nagy csendélete, melynek törekvése és formája a legjellemzőbb tulajdonsága a nobiles, kutató fiatal művészeknek. Ugyaníly meglepetéssel szolgál Major Henrik a közönség általi karrikaturistának ismert művész, akit festői egyedisége, belső kvalitásai és kétségtelen hívatottsága önarcépeivel és színes tájképecskéivel a francia impresszionisták kutatásaival hoz kapcsolatba s nyilvánvaló, hogy az ő művészi eszközeik hatottak bensőséges pikurájára. Beck Ö. Fülöp ismert plakettjei komoly artisztikumukkal, most is, mint minden megjelenésükkor mély szenzációk, amelyekről a magyar művészet mindig örömmel vesz tudomást, Kovács Géza iparművészeti tárgyai, különösen násfái finomak, frissek, művészi formájukban nincs semmi, ami csak ipart fejezne ki.

Kázmér Ernő.

Kardos Böske műtermi kiállítása. Párnái, kendői és egyéb textilmunkái frissen és színesen ragyognak a nagyon finom díszítésű intim kis műteremben s butordíszoi, székátlái, lámpaernyői artisztikus munkára vallanak. Rajzai ügyesek, sokszor csak dekorációban hatnak, ha ugyan, festőművésziül nem is reprezentálhatják mesterüket. De szívesen és örömmel állapítjuk meg, hogy az iparművésznő a fejlődési lehetőségekben annyira szűkösödő magyar iparművészetnek lelkes művelője, amit csinál, az ipar is, művészi és s bizonyára Ruskin gyönyörű álmai lebegnek szeme előtt, amikor tehetségével, ambíciójával és mesterségének szeretetével igyekszik.

egyik megteremtőjévé lenni a hazai iparművészeti termelésnek. Célnek ez is elég nagy cél s törekvő szelleme, amely ugyan mostani dolgait Amerikába exportálja, bizonyára el jut a legszebb eredményekhez.

SZINHÁZ.

Aischylos Oresteíája.

Reinhardt előadása a cirkuszban.

Berlin, 1919. dec.

Szédülten, klábult fejjel támo lyogtam ki a cirkusz ajtaján a ködös, nyirkos decemberi éjszakába. A hó-pírhék lassan szállingóztak lefelé, de én Hellász kék égét láttam magam fölött, szemüveges, nagylábu német nők siettek el mellettem, de én régi mozaikok korszóhordozó nőit éreztem magam mellett ringó léptekkel elhaladni, — amíg egy autó túlkölése föl nem riasztott merengésemből. Ott haladt el egy paraszthajszállal előttem, a szele meglöbentette, majdnem elkapta nyitvafelejtett kabátom szélét. Csak erre tértem magamhoz ismét, csak ekkor érkeztem vissza a klasszikus görög földről a német fővárosba.

Aischylos Oresteíáját néztem, láttam, hallgattam, szívtam magamba két és fél — óh, tulróvid — órán keresztül. Mennyi ősi erő ebben az íróban, milyen mély-séges, megkapó és megrázó tragikum ebben a tragédiában. A sorstragédia milyen megdöbentő, a végzet, amely a hős sorsát irányítja, milyen kegyetlenül drámai, milyen fenségesen rettenetes. Hol találom meg ma ezt a mély-séges tragikumot, ki az ezrekhez egyszerre szólamitudo, nagy tömeg lelken játszó, a bűnt és bűnhődést így élénkítő táro író?

Reinhardtnek régi, kedvenc eszméje volt az ókori klasszikusokat a szinpadról, — ahol játszották őket, — visszavinni a saját talajukra, a cirkuszba. Az „Ódipusz király“-lyal kísérte meg először és emlékezzünk vissza arra a világsikerre, amely ezt a próbáját követte, arra az ellismerésre, amelyet ezzel az előadásával mindenütt aratott. Azóta nem hagyta nyugton a gondolat: meg kell csinálni az ötezrek színházát, el kell foglalni a cirkusz porondját és a tragédiákat, amelyeket eredetien ilyen dimenziókra írtak, a cirkuszi környezetben kell előadni. Hónapokig tartó építkezés után végre készen állott a Cirkusz Schumann-ból átépített Grosses Schauspielhaus.

Megvallom, rossz érzésekkel léptem át a cirkusz küszöbét. Kivülről vörösre mázolja, belülről világoskékre meszelve olyan az egész, mint egy parasztleány, alkít frakkba öltöztetnek. A folyosón a friss vakolat rozoga, a teremben közismert, istálló- és porondvegyülből álló, cirkusz-illat. Istenem, — gondoltam magamban — egy német színház — „Grossbetriebe“-t, magyüzemet kapok itt a pénzért, ahol egyszerűsítési és takarékosági okokból egyszerre háromezeröttszáz ember „lesz kiszolgálva“. A mennyezetről gipszből alkotó cseppkövek lógnak lefelé, az oszlopok is hasonló csipkezetű díszítésekkel ékeskednek; a manége köre a bejáratnál szemben deszkafallal egyenesre levágva; előtte feketére mázolt deszkalépcsőzet. Csupa rosszul ható, kellemetlen szín, rideg környezet, a színházak megszokott, függönyökkel, díszletekkel barátságossá tett terme helyett. Az egyetlen szépség a sok ezer emberfej, a rengeteg apró, fekete nyüzsgő-mozgó pont: a közönység. Ülök fönt a harmadik körben, a legmagasabb helyen, közvetlen a tető alatt; mert ha ezt ezreknek építették, ha

itt tömegeknek akarnak játszani, akkor látnom és hallanom kell mindent és mindenkit erről a helyről is. Már ezen a ponton meg kell buknia Reinhardt tervének.

A terem lassan elsötétül, a magasból fojtottan hallik a zene néhány elnyújtott akkordja és a deszkafal lassan kettényilik; mögötte Agamemnon királyi palotája. És megkezdődik a játék. A szavak csodálatosan visznek, minden szótagot tisztán, érthetően hallok, mint ha a legkisebb színházi teremben ülnék. Halk sóhajok és szenvedélyes kitérősek érvényesülnek ebben az óriási csarnokban, ahol rengeteg messzeségeket, óriási távlatokat kell betöltenie a színésznek. Az ember azt hinné, hogy itt csak ordítással dolgozhat a színész, szavalással, amelynek nagyon szűk skálája van csak. Tévedés. A nagy térfogat nem szűkíti a beszéd hangbelli változatának lehetőségét, sőt bőviti, mert módot ad a szereplőnek olyan kitérősekre, amelyek színházban egyenesen kulisszahasogatások volnának. Itt azonban érzést kifejező, a legnagyobb hatást kiváltó művészeszközök.

Természetesen a színjátszás módjai ebben a térben egészen mások. Csak szavalni lehet, tagolva a szavakat, hogy a teremben a szótagok utolérve egymást, össze ne ütközzenek; mint a szónoknak a szabad térségen, úgy lehet itt csak beszélni. A mozgás kevés és kimért, ünnepies, de ezt már a görög tragédia stílusa is magával hozza. A mimika az első sorokon túl elveszne, de ezen Reinhardt segít, azzal, hogy félhomályban játszatja le az egész darabot... És azután még egy: jó színésznek és jó rendező kell az ilyen előadáshoz. Reinhardt pedig szolgál mind a kettővel. Moisszi játssza Orestest, sok helyütt kissé puhán; hangja tulmeleg és magas ehhez a szerephez. A legsodálatosabb alakítások egyike Else Heims Kassandrája; a hangjának, beszédjének milyen nagy a skálája, mennyi megrémítőt tud kifejezni a hanghordozásával, milyen el nem képzelte, nagy kitérősekre bírja a drámai ereje. És a kórusok sirámai, hogy végig korbácsolják a nézők idegeit, hogy végigfut a hideg a hallgatók hátgerincein!

Goethe Faustját, Götz von Berlichingenjét, Shakespeare Julius Caesarját és Aristophanes Lysistratáját akarja Reinhardt ebben a szonban itt eljátszani. Az első darabja kiténően sikerült; hogy mi lesz a többivel, majd meglátjuk. Faust a cirkuszban — már kissé nehezebb feladat, mint az Oresteia.

Dr. Holländer Sándor.

DIANA TOILET a legszebb és legkedvesebb ujévi ajándék. Nagy toilet-készlet (1 Diana-pipereszappan, 1 Diana-puder, 1 Diana-krém) ára 36 korona. Kisebb toilet-készlet (1 nagy szappan, 1 kis krém, 1 kis puder) ára 28 korona.

MINDENÜTT KAPHATÓ.

KÖZGAZDASÁG.

Magyar Fakereskedők Hitelintézete R.-T. A Fabank igazgatóságának legutóbbi megtartott ülésén Fónagy Aladár vezérigazgató előterjesztette jelentését a Banca Commerciale Italiana vezetése alatt álló olasz-francia-angol csoporttal létesített nagy tranzakció lebonyolítása és az intézet faérdekeitségeit átvenni hivatott Foresta milánói részvénytársaság megalapítása tárgyában. Az igazgatóság Fónagy Aladár vezérigazgatónak a tranzakció létesítése körül szerzett kiváló érdemeiért elismerését fejezte ki, ugyancsak jogászai munkatársának, Jacobi Andor dr.-nak, valamint a tranzakció körül fáradozott többi uraknak is. A Fabank részvényeseinek részvétele az új vállalatban megfelelően biztosított. A részvényeseknek az általa képviselt szindikátus megbízásában eljáró Banca Italiana di Credito Commerciale részéről a Foresta 500.000 darab, egyenként 100 lina n. é. részvényeiből 240.000 darabnak megvétele fog följárni olyképp, hogy a részvényes minden 3 (három) darab Fabank részvény után 2 (kettő) darab Foresta részvényt fog átvehetni, darabonként 200 korona vételáron. A részletes feltételeket tartalmazó hirdetőműnek közzététele a Banca Italiana di Credito Commerciale részéről a közeljövőben várható. A Fabank nagy mobilitását fokozott mértékben fogja a hazai közgazdaság fejlesztésnek szolgálatába állítani. A Foresta vezérigazgatójává történt kinevezése folytán Fónagy Aladár bejelentette lemondását a Fabank vezérigazgatói tisztjéről. Az igazgatóság a lemondást mély sajnálattal vette tudomásul és elhatározta, hogy a távozó vezérigazgatónak az intézet alapítása és fölvirágoztatása körül szerzett rendkívüli érdemeit jegyzőkönyvben örökíti meg. Az igazgatóság egyúttal kifejezésre jutott amaz óhajának megfelelően, hogy Fónagy Aladár tevékenységét az intézet vezetése számára továbbra is biztosítsa. Fónagy Aladár ur Hilb Jenő dr. elnökhelyettes indítványára egyhangulag az igazgatóság elnökvé választotta. Az intézet vezetése az elnök vezérlete alatt a végrehajtóbizottságnak van föntartva és így a vezetésbeli kontinuitás biztosítva van.

Hoffmann S. és V. Az „Intercontinentale“ szállítványozási és közlekedési részvénytársaság, ezélt Hoffmann S. és V. cég, e napokban tartotta meg alakuló közgyűlését. Az új társaság átveszi a budapesti Hoffmann és V. főtelepét és szállítványozási üzleteit. Az igazgatóságba beválasztottak: vágóhelyi Hoffmann Vilmos elnök, Hoffmann Hugó, Hoffmann Ottó, Hoffmann Viktor, d'Agostino Albert, Mordo Marco dr. és Simon Izidor. Felügyelőbizottsági tagok lettek: Invernizzi Raffaello, Jármái Rezső és Pásztyó Jenő. A társaság, melyben a Banca Italiana di Sconto is érdekelve van, szoros összefüggésben fog állni a Hoffmann-cég külföldi fióktelepeiből alakult hasonló cégű triezti részvénytársasággal.

Az Olajművek tőkeemelése. Az Olajművek Részvénytársaság Kohn Adolf és Társa most tartotta rendes évi közgyűlését Kohn Ignác kereskedelmi tanácsos elnöklete alatt. Az igazgatósági jelentés, valamint a zárszámadások jóváhagyása után elhatározta, hogy osztalék fejében részvényenként 30 K, azaz 15% fizetessék. Egyidejűleg elhatározták az alaptőkének 10 millió koronára való felemelését. Az új részvények 750 koronás árfolyam mellett kerülnek kibocsátásra és minden 5 darab régi részvényre 3 új részvény esik.

A Magyar Általános Közszénbánya r.-t. Ullmann Adolf báró elnöklésével megtartott közgyűlése az 1918. évre részvényenként 46 korona osztalék fizetését határozta el, mely Budapesten, f. hó 29-től kezdődően kerül kifizetésre. A társulat ezúttal az év hozamából munkásai és tisztviselői jóléti alapjainak bővítése mellett bányamunkásai részére 500.000 koronás adománnyal egy üdülési szabadság-alap létesítését határozta el. Ezzel az új intézménnyel munkásaiknak javát kívánják szolgálni oly módon, hogy egy kidolgozó szabályzat feltételei mellett az erre érdemes, állandó munkásaiknak üdülési szabadságot fognak adni, az említett alaptól megfelelő segélyt utalva ki az üdülési szabadságot nyert munkásoknak.

A Magyar Keleti Tengerhajózási R.-T. báró Ullmann Adolf elnöklésével hétfőn tartotta meg évi rendes közgyűlését, amelyen az 1918-iki üzletévre megállapított 567.836 korona 23 f tiszta nyereségből részvényenként tíz korona, vagyis öt százalék osztalék kifizetését határozták el, amely a Magyar Általános Hitelbanknál kerül kifizetésre.

Magyar Ruggyantaárugyár Részvénytársaság. Ez a társaság ma tartotta XXVIII-ik rendes évi közgyűlését, melyen Reichtnitz Béla alelnök vezérigazgató elnökölt. Az igazgatóság indítványához képest a közgyűlés elhatározta, hogy úgy mint tavaly, 40 K, azaz 20% osztalék kerül kifizetésre. A közgyű-

lést követő igazgatósági ülés Sándor Kálmánt a Pénzügyi Központ eddigi igazgatóját ügyvezető igazgatóvá nevezte ki.

Az Uríkányi közgyűlése. Az Uríkány—Zsilvölgyi Magyar Közszénbánya Részvénytársaság ma báró Ullmann Adolf elnöklete alatt tartott rendes közgyűlése elhatározta, hogy a 411.813 koronányi alapszabályszerű leírások eszközölése után fennmaradó 3.420.745 koronányi tiszta nyereségből 2.200.000 korona, mint 11%-os osztalék fizetessék az 1918. üzletévre, 700.000 korona az értékesítési számla, 100.000 korona az alkalmazottak nyugdíjalapjának javadalmasására fordították és hogy az alapszabályszerű jutalékok fődözése után fennmaradó 129.828 korona új számlára vitessék elő. A 200 korona névértékű részvények 28. számú részvénye 1920 január hó 2-től kezdve 22 koronával kerül beváltásra.

Felelős szerkesztő: KÁZMÉR ERNŐ.

Felelős kiadó: BOROS JÁNOS.

A jó, régi „Teaskanna“ védjeggyű tea, eredeti csomagolásban, ismét mindenütt kapható.

Vevőink iránti szokásos előzékenységből karácsonyi árainkat e hó végéig érvényben hagyjuk!

Nyakkendőház IV., Kigyó-utca 5 (Klotild-palota) és V., Deák Ferenc-u. 14.

PLATINA hulladékot bármely formában, u. m. ékszerek, láncok, órák, beégető-tűk, stb. a legmagasabb áron vásárol a platinaszakcég Dr. VEIT ALBERT, BUDAPEST, VII., Wesselényi-utca 32. Telefon: József 105-47.

VASUTI ÁLLOMÁSOKON
DOHÁNYTŐZSDÉKBEN
KÖNYVÁRUSOKNÁL
RIKKANCSOKNÁL

KÉRJE ÉS MEGKAPJA

A HÉT

LEGUJABB SZÁMÁT

ÁRA 3 KOR.

HIRDETÉSEK

FELVÉTEK A HÉT KIADOJÁBAN

BUDAPEST, V., ORSZÁGHÁZ-TÉR 16.
TELEFON

Szerkesztőségünket
és
kiadóhivatalunkat

V., Országház-tér 16. sz.

alá helyeztük át és felkérjük
lapunk barátait és olvasóit,
hogy ezentúl bennünket fenti
címen minél sűrűbben keres-
senek fel.

Törvényesen védve.

TELEFON JÓZSEF 28-32.

Írógépek, irodabutorok, pénzszekrények.

ECKSTEIN GYULA

BUDAPEST, IV., PÁRISI-UTCA 1. I. EMELET.

TELEFON SZÁM 126-06.

UJ OLCSÓ REGÉNY!

Barry Pain

LÉLEKCSERE

Fordította Radó Antal.
Izgalmas regény.
Ára 3 korona.

Kapható »A Hét« könyv-
osztályában, Budapest,
V., Országház-tér 16. sz.

Uj Olcsó Regény-kötet!

Ch. L. Philippe

Perdrix apó

Gyönyörű regény!
Művészi boríték-
ban ára 3 kor.

Kapható »A Hét« könyv-
osztályában, Budapest,
V., Országház-tér 16. sz.

Uj Modern Könyvtár-kötet

SZEKULA JENŐ
DR. POKOL

Kitűnő novelláskötet.
Ára 4 korona 80 fillér.

Kapható »A HÉT« könyv-
osztályában, Budapest, V.,
Országház-tér 16. sz. alatt.

UJ KRUDY-KÖTET

A betyár álma

Kleofásné kakasa és egyéb
elbeszélések. Írta: Krudy
Gyula. Az Athenaeum ki-
adása. — Ára 16 korona.

Kapható »A Hét« könyv-
osztályában, Budapest,
V., Országház-tér 16.

SZÉN ÖFELSÉGE

Upton Sinclair regénye.

Fordította: Bodó Pál és Sas László.

Szántó Lajos szép borítékrajzával. — A finom kiállítású
két kötet bolti ára 48 korona és 10% felár.

A szénbányák titokzatos világa

nyilik meg a népszerű amerikai regényíró új művében,
amely szokatlanul nagy sikerrel találkozott az angol és
francia olvasók milliói között.

Kapható A HÉT könyvosztályában
Budapest, V., Országház-tér 16.

MÉREI ÉS TÁRSA

FÉNYKÉPÉSZETI ÉS FESTÉSZETI MŰTERME

Most jelent meg
két gyönyörű ifjúsági irat:

MARK TWAIN:

**Tamás urfi mint
detektív** Pólya Tibor
rajzaival.

Ára diszkótésben 24 K.

STEVENSON:

**A kincses
sziget** Hermann Lipót
rajzaival.

Ára diszkótésben 26 K.

AZ ATHENAEUM KIADÁSA.

Kapható «A HÉT» könyv-
osztályában, Budapest,
V., Országház-tér 16.

HELTAI JENŐ új regénye

A III-ES

A magyar könyvpiac szen-
zációja. Az „Athenaeum”
r.-t kiadása. Ára 18 kor.

Kapható »A HÉT« könyv-
osztályában Budapest,
V., Országház-tér 16.

Most jelent meg!
A Vigszinház ujdonsága.

SIDNEY GARRICK:

**Szerelem
vására.**

Amerikai történet 7 képben.
Fordította VAJDA ERNŐ.
Az ATHENAEUM kiadása.

Ára 10% felárral

6.60 kor.

Kapható «A HÉT» könyv-
osztályában, Budapest,
V., Országház-tér 16. sz.

2 korona egy dusan habzó, finom, illat

PIPERESZAPPA

ha **CARBONIN** segélyével háziszappant
otthon főzi. Egy kgr. háziszappan átfőzésél
elégendő **CARBONIN** és illatosítót 14
(dupla illatosítással 24 K) előzetes bek
dése ellenében szállítanak a főraktarak:

Pesten:

City drogéria, IV., Eskü-út 5.

Telefon 174-93.

Budán:

Honvéd drogéria, I., Attila-kör

Telefon 165-48.

Gyönyörű könyvujdonság:

KNUT HAMSUN:

**Az anyaföld
áldása**

A nagy író legszebb regénye.

Fordította Dr. IFJ. BÓKAI
JÁNOS. - Ára művészi
borítékban 10% felárral

K 26.40.

AZ ATHENAEUM KIADÁSA.

Kapható «A HÉT» könyv-
osztályában, Budapest,
V., Országház-tér 16.

Uj Olcsó Regény-kötet!
A nagy író egyik leg-
szebb regénye

**Tolsztoj:
Iljics Iván**

Ára művészi boríték-
ban 3 korona.

Kapható »A HÉT« könyv-
osztályában, Budapest, V.,
Országház-tér 16.

Uj Athenaeum Könyvtár-kötet:

GASTON LEORUX:

**Halál
után**

Fantasztikus regény.

Csinos kérésben művészi
borítékban Ára 10%-os
— felárral **K 13.20.** —

AZ ATHENAEUM KIADÁSA.

Kapható «A HÉT» könyv-
osztályában, Budapest,
V., Országház-tér 16.

A KÖNYVPIAC SENZACIÓJA!

KRUDY GYULA

Asszonyságok dija

Krúdy-nak ez a regénye a régi Pest alakjairól szól, sz
szemünk előtt elevenedik meg a régi gavallér alakj
Csinos kiállításban a könyv ára 33.— kor

Kapható »A HÉT« könyvosztályában, Budapest,
Országház-tér 16

Kérje az Athenaeum

Uj képes könyvjegyzék

Díjtalanul küldi az Athenaeum
könyvkiadóhivatala Budapest,
VII. kerület, Erzsébet-körút 7.

Nagyszerű Kottaujdonságok

Hetényi, Bimbó fekete rózsabimbó	10.— K
Buday, Tánccok! A láncok	10.— »
Hetényi, Üzenet	10.— »
Buday, Gerstli	10.— »
Buday, Rotter ur!	10.— »
Ötvös, Fedák! visszavárlak	10.— »
Buday, Oh Eibensüzt	10.— »

Kapható: »A HÉT« könyvosztályában, Budapest,
Országház-tér 16.

40-ik év.

ORSZÁG VILÁG

Képes hetilap.

Szerkesztik:

**Dr. Váradi Antal és
Dr. Falk Zsigmond.**

Előfizetési ára negyedévenként 40 korona.

Kiadóhivatal: Budapest, V. kerület, Hold-utca 7. sz.

!! UJ SZOMAHÁZY

Most jelent meg a KULTURA kiadásába
SZOMAHÁZY ISTVAN szenzációs könyv

**Barátaim a
halottak**

Az arannyal himzett derű és a kris-
tályosan csillogó humor hangján
szól ez a könyv azokról, akik a
magyar közönség emlékezetében ele-
venen élnek. Szántó Lajos könyv-
diszeivel, Fodor László cimlapjával,
különlegesen szép kiállításban jelent
meg a diszes kötet, melynek bolti
ára 16 kor.

Kapható «A HÉT» könyvosztályába
Budapest, V., Országház-tér 16